

Indledning

Drama i vores nutidige forstand – inklusive film og TV-serier – er en græsk opfindelse. Ganske vist er der store forskelle på drama dengang og nu – men den grundlæggende idé, at man tager nogle personer, mennesker med forskellig baggrund, karakter og hensigter, sætter dem op overfor hinanden og lader dette møde udfolde sig fra en begyndelse over et krisepunkt til en afslutning, enten lykkelig eller ulykkelig – dét tager form i det gamle Grækenland, og mere bestemt i Athen, i 400-tallet før vor tidsregning.

Teateropførelser var i Athen offentlige konkurrencer. Teksterne var bestemt mere lødige og krævende end i vore dages melodi-grand-prix'er, men ved konkurrencens afslutning stemtes der ligegodt om, hvem der var bedst i denne del af kunsten, og det gjaldt både, når man opførte tragedier (med hovedpersoner hentet i de græske myter), og når man opførte komedier (med hovedpersoner, der er helt almindelige mennesker fra samtidens Athen).

Guden og festerne

Men hvis både selve genrerne og konkurrence-momentet ikke er fremmede for moderne mennesker, er det til gengæld fremmed for os, at teateropførelserne fandt sted ved religiøse fester for guden Dionysos, dels 'Dionysos i Lenaion', dels 'Dionysos fra Eleutherai' – to forskellige 'udgaver' af Dionysos. Eftersom religion i høj grad vedkom hele samfundet i det gamle Grækenland, gjorde det i endnu højere grad teaterforestillingerne til et fælles anliggende for alle athenere – teateret var et sted, hvor samfundets værdier og problemer blev fremstillet og udlagt.

Dionysos er naturligvis vingud, det ved alle, men han er også gud for kvinders ekstatiske vanvid som 'mænader', og Dionysos er i Lenaion netop gud for *λήναι*, der er et andet ord for mænade. Festen, *Lenaia*, faldt først i februar, og den var efter alt at dømme meget gammel. Helligdommen Lenaion lå i Athens centrum, nær ved torvet, og der var både en procession og teateropførelser under festen – men i øvrigt er det småt med, hvad vi ved om detaljerne. På nogle vaser findes der illustrationer, man har forbundet med denne fest, og her ser man kvinder i vild dans omkring en støtte eller stolpe, der har tøj på og bærer en Dionysos-maske. Disse kvinder er mænader i ekstase; desuden er der vinkrukker på et bord og efeu-ranker henover støtten med masken og i kvindernes krans. Efeu er Dionysos' særlige plante. Det er naturligvis ikke en teaterforestilling; hvordan det, der skete ved denne fest i Lenaion, udviklede sig til noget, vi kan genkende som en komedie, er ikke til at vide. Men skuespillerne bar i Grækenland netop masker, og alle stykker involverer en dansegruppe, *χορός*. Men det er ikke det eneste i denne kult i Lenaion, der leder tankerne hen på noget med komedier. Under optoget synes folk at have ladet satiriske bemærkninger ramme borgere, der havde

Såkaldt 'Lenaier-vase', der viser Dionysos-figur og mænader.
Vasen står i Napoli og er fra ca. 420 fvt.

gjort sig bemærket – og så er vi nær ved et komisk univers. Men vi ved som sagt ikke meget om den tidlige tid; det var dengang ikke selve bystaten, men frivillige, der stod for festen, eller i hvert fald for forestillingerne, og det hele lyder lidt som en slags folkefest.

Men i ca. 440 fvt. får en af arkhonerne, en ledende embedsmand i byen, ansvaret for, at der finder en egt. konkurrence sted mellem komedier, og fra ca. 420 kommer der en mindre konkurrence med tragedier til.

Den anden fest for Dionysos, hvor der fandt teateropførelser sted, 'Dionysosfesten i byen' (*τὰ ἐν ἄστει Διονύσια*) eller *de store Dionysier*, blev (til forskel fra Lenaier-festen) indført på et bestemt tidspunkt med en bestemt grund – i 530'erne fvt., da tyrannen Peisistratos lod kulten af Dionysos i den fjernliggende grænseby *Eleutherai* overføre til Athen og knyttede en fast tragedieopførelse til festen (komedier kom først til i 486 fvt.) Ved at gøre dette knyttede Peisistratos periferien af sit territorium tættere til centrum og øgede samtidig sammenhængskraften i befolkningen i Athen ved at give dem en underholdende begivenhed, de kunne være fælles om. Den slags ting gjorde Peisistratos mange af; men han kunne ikke have forudset den enorme succes, tragedierne skulle blive. Teateret blev en central identitetsskabende faktor i dét samlede Athen, der skulle beherske Grækenland kulturelt i 400-tallet. De store Dionysier fandt sted over nogle dage i marts måned, hvor det efter vinterpausen atter var muligt at sejle på havet, og folk fra hele Grækenland kom til byen for at overvære forestillingen. De store Dionysier var helt afgørende for Athens selvhævdelse, både indenrigs og udenrigs.

Aktørerne – forfatter, skuespillere, kor, sponsor

Der blev da også investeret meget i både tid, prestige og penge på at forberede og afholde de store teaterfester. Det tager naturligvis lang tid at udvikle og indøve den slags forestillinger, og man bestemte allerede sommeren forinden, hvem der skulle skrive stykkerne, og hvem der skulle betale. Arkhonerne (for *Lenaia* ἄρχων βασιλεύς, for *Dionysia* ἄρχων ἐπινομος) indkaldte *forfattere*, der formentlig (det vides faktisk ikke) forelagde deres stykker i hovedtræk, og så udpegede arkhonten de digtere¹, de skulle bruge. Arkhonerne var ikke fagfolk på området – de levede helt op til demokratiets principper også i denne sammenhæng. Derefter indkaldte arkhonten *sponsorer* til digterne, de såkaldte *khoreger*

Skuespiller med maske (ganske vist til tragedie)

(*χορηγοί*), rige mænd, der var villige til at financiere opførelsen (og få den positive omtale, der kom af det). Meldte der sig ikke nok, pålagde arkhonten andre rigmænd opgaven mod deres vilje – for det at financiere en opførelse var en *leitourgia*, en form for beskatning, der bestod i, at en velhavende borger blev simpelthen pålagt at financiere en eller anden aktivitet, som *πόλις* ønskede.

Herefter er det op til digteren at skrive sit stykke, skaffe *skuespillere* og *kor* samt kvalificeret teaterpersonale. Skuespillerne er professionelle, men kordeltagerne er amatører og har typisk brug for megen øvning. Jo løsere pengene sidder på khoregen, jo flottere kan det blive. Der er dog normalt kun 3 skuespillere og ét kor (undertiden betaler khoregen for to – og så kan digteren rigtig boltre sig); et tragediekor omfatter 12 (senere 15) personer, og et komediekor 24.

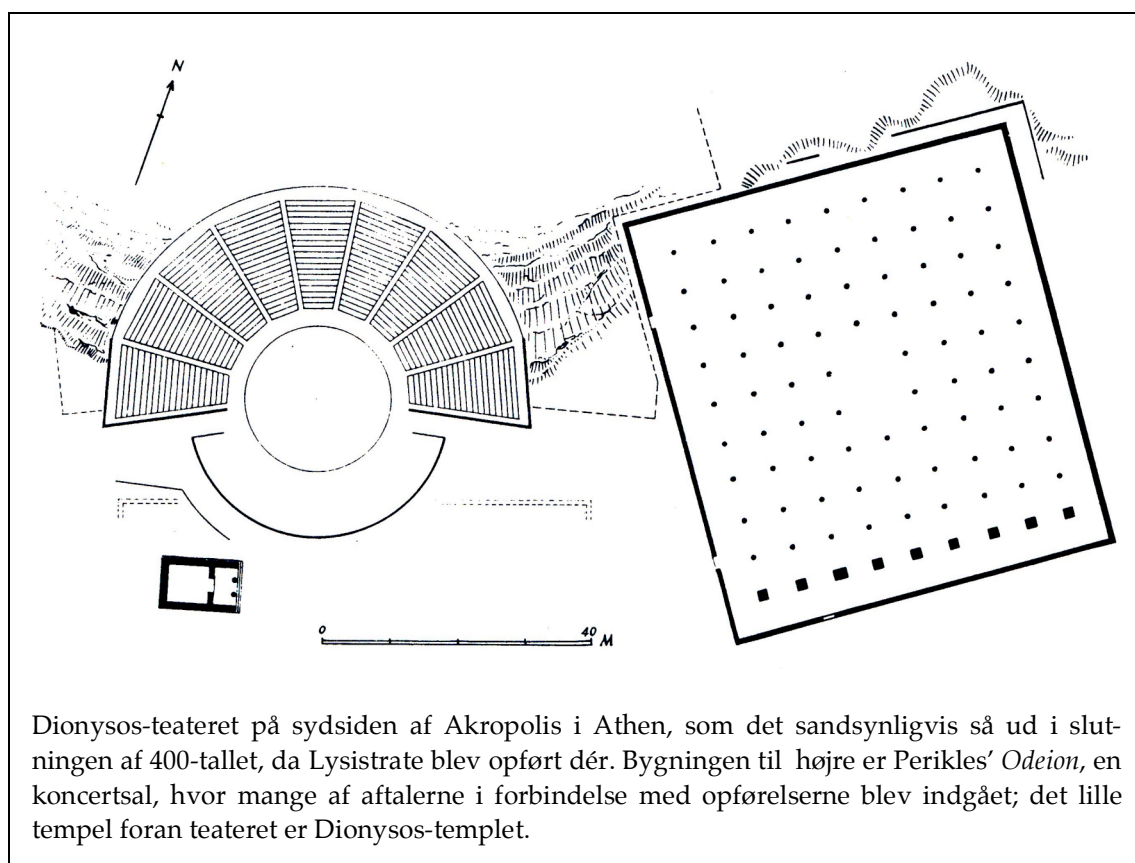
¹ Antallet kan variere, men ved de store Dionysier i hvert fald tre tragedieforfattere med hver tre tragedier og ét 'satyrstykke'; altid mindst tre komedieforfattere, og under normale omstændigheder fem med hver ét stykke. Ved Lenaierne er der fem komedier og to tragedieforfattere med hver to stykker.

Som tiden for opførelsen nærmer sig, må arkhonten iværksætte valget af *dommere*. Det sker på typisk demokratisk vis ved, at man etablerer en gruppe af forud godkendte (valgte, udpegede) personer, hvorfra man så, samme morgen som konkurrencen finder sted, udvælger ti ved lodtrækning. Disse ti dommere er naturligvis under et betydeligt pres fra det øvrige publikum, men kan i princippet stemme imod folke-ånden.

Man skulle tro, at hele dette maskineri ville betyde, at det systematisk var de mest populære, der kom til at deltage og vandt igen og igen. Men sådan gik det ikke – selv tragedieforfatteren Euripides, der elskede at provokere sit publikum og derfor ikke vandt mange konkurrencer og desuden blev genstand for satire i komedierne utallige gange, fik lov til at deltage igen og igen.

Teateret

Alle, der har været i Grækenland, har set et af de store, flotte halvcirkelformede teatre med den fantastiske akustik; det bedst bevarede er i Epidauros på Peloponnes. Men det er ikke de teatre, man skal tænke på, når man læser teaterstykkerne fra 400-tallet; så store teatre blev først bygget i det følgende århundrede. Mange af dem blev i århundrederne efter ombygget igen og igen, og det bragte naturligvis kun teater-strukturerne endnu længere væk fra dem, forfatterne i 400-tallet arbejdede ud fra. Men faktisk ved man ikke ret meget om de tidlige teaterbygninger. De første har været af træ og er blevet taget ned, når forestillingen var forbi, og de har bestemt ikke været lige

Skene-bygning, som den så ud senere i Epidauros. Til venstre ses en af de to *parodoi*.

så store som dem, vi nu kan se i Grækenland. Men principperne var de samme: publikum sidder på forhøjninger, måske op ad en skråning på de tre sider af en central plads, *orkhestra*, 'dansepladsen', og på den fjerde side står en form for bygning, *skene*, som forestiller et hus eller et palads – der er en til tre 'døre' i bygningen, som skuespillerne kan gå ind og ud af, som handlingen nu kræver det. *Skene* har helt sikkert oprindeligt været et telt (for dét betyder ordet *skene*), men da mange teaterstykker allerede tidligt synes at forudsætte, at man kan stå på *skene*, må den også tidligt have været lavet af træ. På begge sider af *skene* er det muligt at komme ind på *orkhestra* – og begge veje ind hedder *parodos*, 'adgangsvej'. Midt på *orkhestra* står et alter til Dionysos.

Det store Dionysos-teater i Athen ligger på sydsiden af Akropolis tæt på helligdommen for Dionysos fra Eleutherai. Sandsynligvis blev også teaterforestillingerne ved Lenaia spillet dér. Den form, det har nu, fik det i romersk tid, men i grunden ligner det stadig det, der stod i klassisk tid (se ill. på foreg. side).

Publikum

De bedste tilskuerpladser er i senere tid reserveret til fornemme personer – præster og embedsmænd osv. – og sådan har det sikkert også været i tidlig tid. Athenes præstinde havde en hædersplads, men om der ellers var kvinder tilstede, er et meget omdiskuteret spørgsmål. Det er heller ikke sikkert, at slaver havde adgang. Men ellers var hele tilskuerområdet (det, der egentlig hedder *θέατρον*) tæt besat med mennesker af enhver social position og ethvert tænkeligt erhverv. Borgerne fik måske endda udbetalt diæt til dækning af tabt

arbejdsfortjeneste (den såkaldte *theorikon*) for at sikre så stor tilstedeværelse som muligt².

Der synes dog ikke at have været besvær med at fylde teateret. Det var lykkedes i Athen at skabe verdenslitteratur, der synes at have vakt genlyd overalt blandt grækerne (og som jo også stadig læses og opføres i vore dage). I hvert fald strømmede udlændinge til Athen for at deltage i festlighederne, ganske vist især til de store Dionysier, hvor sejladsen var mere sikker – Lenaierne finder trods alt sted, mens det stadig er vinter.

Lysistrate

Aristofanes' komedie *Lysistrate*, som dette hæfte rummer tre uddrag af, blev opført i 411 fvt., og alting taler for, at det skete ved Lenaierne (se vers 490 med note). Publikum har altså nok været forventningsfuldt og spændt, men det har næppe indholdt forfærdelig mange fremmede. Måske har nogle i publikum allerede haft en idé om, hvad stykket handlede om – Athen var trods alt et lille samfund. Men det store flertal har ikke anet, hvad der ventede dem. Komedierne blev sikkert spillet på festivallens fjerde dag, så nogle i publikum har måske også efterhånden været lidt teatertrætte, hvis de har set alle ni tragedier og tre satyrspil.

Lysistrate handler om en intelligent og initiativrig kvinde i Athen, der er træt af den krig, der nu med afbrydelser har varet i tyve år: den peloponnesiske. Hun sammenkaldte kvinder fra hele Grækenland til en konference, hvor de aftaler en sex-strejke, der skal få mændene til at slutte fred; for at blokere finansieringen af krigen besætter *Lysistrate* samtidig Akropolis med gamle kvinder fra Athen. På Akropolis befinder statskassen sig nemlig. Disse kvinder udgør den ene halvdel af koret; den anden halvdel udgøres af ældre mænd, der naturligvis er imod *Lysistrate* og hendes projekt. Sexstrejken gør til sidst, hvad den skal: mændene bliver motiveret til at slutte fred, og *Lysistrate* står som vinder. Stykkets *tema* er derfor kvinder og krig – og kvinderne fremstilles som særdeles effektive modstandere til mændene.

Aristofanes vendte tilbage til kvinder og deres evne til at forholde sig til verden – en evne, mænd i Athen var tilbøjelige til at tvivle på – allerede i den næste komedie, han fik opført, *Thesmophoriazousai*, der også var fra 411 og derfor nok blev opført ved de store Dionysier. I dette stykke lader han kvinderne slå sig sammen i en protest mod tragediedigteren Euripides' notoriske kvindehad; stykket handler derfor på en måde om litteratur og rummer masser af parodi af tragediernes stil. Næsten tyve år senere, i 392 fvt.,

² Nogle kilder siger, at det var *Perikles*, der indførte denne kompensation, men siden Aristofanes ikke nævner den, er det måske usikkert, om det passer. Helt sikkert kender man først kompensationen i 350'erne (under *Euboulos*).

opføres *Ekklesiazousai*, der handler om, hvordan kvinderne under ledelse af en vis *Praxagora* i utilfredshed over mændenes inkompetente måde at håndtere politik på ved et kup tager magten i Athen og indfører en slags kommunisme – bl. a. fri sex, hvad der nu ikke fungerer særlig godt. Men kvindespørgsmålet er i fokus i ikke mindre end tre af Aristofanes' komedier; det må have været et vigtigt tema i samfundet, og det interesserede Aristofanes.

Det vides ikke, hvilken plads Lysistrate fik i komedie-konkurrencen.

Komedien som genre

Komediens forhistorie er lidt vanskelig at gennemskue, som sagt – men oprindelsen har sikkert været meget folkelig. Den komedie, vi finder i 400-tallet, og som kaldes *den gamle komedie*, er også endnu ganske meget anderledes end den, vi kender senere – Holbergs komedier eller *Friends*, f. eks. Der er et vist revu-præg over dem; de er meget aktuelle, og der gøres nar af samtidige politikere (der må have været tilstede i publikum) og den politik, de førte. Politisk satire er en af kilderne til latter i den gamle komedie; men der satiriseres også over litterære og intellektuelle strømninger – tragedieforfatteren Euripides (som nævnt) og filosofen Sokrates rammes igen og igen af Aristofanes' vid. Der laves også mange vittigheder med sex og afføring af enhver art; vittigheder af den art kan blive meget grove, men også være raffinerede og bygge på sproglige tvetydigheder. En fjerde kilde til morskab er nemlig leg med sproget, en leg, der også kommer til udtryk i parodi over politisk sprogbrug og tragisk stil.

De 'gamle' komedier har tit et ret urealistisk univers; f. eks. skaber *Fuglene* i komedien af samme navn (opført i 414 fvt.) et samfund anbragt mellem menneskenes og gudernes, der blokerer for, at guderne kan modtage de ofre, menneskene giver dem – og til sidst må guderne overgive sig. Det er også utopisk, når Lysistrate formår at samle kvinderne i hele Grækenland til en sex-strejke imod mændene, men naturligvis ikke fysisk umuligt. Det utopiske og urealistiske hører komedien til.

Man skulle tro, at denne løssluppenhed betød, at komedierne var stort set uden struktur. Men det ville være en misforståelse. Der er bestemte formelle krav, der skal være opfyldt, men de er ikke absolutte – man kan variere.

Der er en *handling* (et 'plot') i de gamle komedier – men det sker ikke sjældent, at handlingen sådan set er færdig midt i stykket, og der så følger en række løsrevne *episoder* bagefter, der sagtens kunne udelades, hvis man ville det. Handlingen har som regel en *hovedperson*, der på en eller anden måde er underlegen i forhold til sine omgivelser, men på snild og snedig vis formår at navigere i den verden, der er så meget større end ham selv, og ender med at 'vinde' over sine modstandere og få sin vilje. Denne hovedperson kommer som regel efter en *prolog* og nogle andre indledende scener, der tegner

historien, i diskussion med en repræsentant for sine modstandere – en scene, der hedder en *ἀγωγή*, og som har bestemte formelle krav at opfylde i sig selv (versemål og skifte mellem de to parter osv.) – og hovedpersonen vinder selvfølgelig (i hvert fald på en måde). I *Lysistrate* er der en *agon* mellem en embedsmand og Lysistrate i vers 387 ff. (meget er med i udvalget).

Ind imellem disse scener synger koret nogle sange (se udvalget vers 781 – 828), men det blander sig også ofte i selve handlingen – som det jo gør det udpræget i *Lysistrate*, hvor koret består halvt af gamle koner, halvt af gamle mænd, der tager levende del i begivenhederne. Korets indmarch på scenen hedder *parodos* og er som regel en større del af komedien; og på et tidspunkt træder koret ofte ud af rollen og forelægger, med korlederen som talerør, sine synspunkter på tiden og dens hændelser, i den såkaldte *parabase*, der også har stramme formelle regler. De øvrige indslag, koret kommer med, er ret frie i formen.

Lysistrate har formelt ikke en *parabase* – for koret er jo delt i to. I en længere korsang (vers 614 – 705) udveksler de to halvkor dog synspunkter på en måde, der minder om en *parabase*. *Parabasen* giver ellers komedien som genre en mulighed for direkte kommunikation, teaterstykker ellers mangler; og heller ikke i *Lysistrate* kan man vel rigtig være i tvivl om, hvem forfatteren 'holder med' – *Lysistrates* afsluttende opsang til mændene (vers 1112 ff. i udvalget) føles også som digterens synspunkt. Den gamle komedie skal nok få folk til at le – men, med Piet Heins ord: 'Den, der kun ta'r spøg for spøg og alvor kun alvorligt – han og hun har faktisk fattet begge dele dårligt'. Det er sjovt, men det er ikke for sjov.

Aristofanes, komediedigteren

Næsten alt, hvad vi ved om den 'gamle' komedie, ved vi fra Aristofanes' stykker. Det er selvfølgelig lidt en tilsnigelse at tale om 'genren', når vi reelt kun har ét forfatterskab at danne vores teori om genren ud fra. Vi må bare håbe, at Aristofanes' måde at skrive komedie på var den samme, som de andre komedieforfattere – og man kender navne på mange, de vigtigste er *Eupolis* og *Kratinos*. Men det er naturligvis også et spørgsmål, hvad Aristofanes så stod for – hvis man kan udlede noget fra *parabaserne*.

De synspunkter, der kommer til udtryk i *parabaserne*, er temmeligt konservative, ofte lidt snusfornuftige, og det er ikke helt let at forbinde Aristofanes' vilde fantasi med så lavtflyvende, 'normale' standpunkter. Men sandheden er den, at vi stort set intet ved om Aristofanes, som ikke fremgår af hans komedier – som det er tilfældet med de fleste antikke forfattere i øvrigt³. Det kan lige så gerne være, at de synspunkter, der kommer til udtryk i

³ Den 'biografiske metode' er særlig farlig med antikke tekster, fordi de biografiske data som regel er integreret i det, der skal fortolkes. Det bliver let til cirkelslutninger.

parabaserne, er, hvad Aristofanes regnede med, at hans publikum gerne ville høre – fordi han ved at give folk, hvad de gerne ville have, lettere ville kunne vinde prisen i konkurrencen.

Vi har ikke engang alle hans komedier bevaret. Han skrev i hvert fald 44, og vi har 11 tilbage. Han begyndte som ganske ung i 427 fvt., og den sidste sæson, han deltog i, var i 388. Det betyder, at han levede i stærkt omtumlede tider, og at størstedelen af hans liv var domineret af den langvarige *peloponnesiske krig* mellem Athen og Sparta, og han oplevede begge de to oligarkiske revolutioner (i 411 og i 403 fvt.), som Athen blev udsat for. Aristofanes' holdninger til demokratiet og til krigen kan godt være kritiske, men han træder ikke ud over en vis provokations-grænse. Måske *var* Aristofanes ganske enkelt et menneske med helt gennemsnitlige holdninger, selvom hans evner som forfatter var usædvanlige.

Den politiske situation

Året 411 fvt. skulle blive et voldsomt år i Athens historie. I løbet af sommeren udspandt der sig en anti-demokratisk, oligarkisk revolution i byen, der var meget voldelig. Man mærker intet til alt dette i komedien *Lysistrate*, der som nævnt nok blev opført i februar, før billedet af revolutionen tegnede sig.

Grunden til revolutionen var, at Athens mere velstående borgere var trætte af at skulle punge ud til den peloponnesiske krig, der havde stået på siden 431 fvt., med en pause ('Nikias-freden') fra 421 til 415. Fredsaftalen i 421 var, mente mange, kun en slags våbenhvile, og da Athen var kommet sig lidt og i 415 fik mulighed for at gribe ind i lokale stridigheder på Sicilien, gjorde byen det med glæde – det ville være et alvorligt militært problem for Sparta, hvis Athen fik fodfæste på øen.

Men optakten til ekspeditionen til Sicilien var fuld af dårlige varsler. Men straks efter udsendelsen blev en af generalerne, Alkibiades, kaldt tilbage til Athen, anklaget for meddelagtighed i helligbrøde imod de *Hermes*-steler, der stod overalt i byen – de var blevet hærget systematisk i den såkaldte *Hermakopide*-sag. Alkibiades stak dog af – og skabte derefter mængder af problemer; han havde også en finger med i den oligarkiske revolution, der truede. Embedsmanden, der kommer på scenen i det første uddrag, husker desuden andre dårlige varsler fra det møde, hvor man besluttede at gå i krig på Sicilien. Der var en stemning af helligbrøde over krigsudbruddet.

Kampene på Sicilien faldt da også katastrofalt ud for Athen – de endte med hele det udsendte korps' udslettelse i 413 fvt., og angrebet både tvang Sparta tilbage i krig med Athen og betød, at den mægtige by *Syrakus* på Sicilien trådte ind i den peloponnesiske krig på Spartas side. Men i Athen gav man ikke op. Man strømlinede administrationen, beskar budgetter og indsatte særlige embedsmænd, 10 *probouloi*, der skulle holde øje med hele denne proces. Det er sådan en *proboulos*, der optræder i den første scene, der er

medtaget i dette hæfte. Og det hjalp: Athen klarede sig i grunden ikke så dårligt i de følgende år, og der var ingen særlig grund til bekymring i 411 fvt. Fredsønsket var givetvis udbredt, men det var ikke tvingende – og sådan føles det heller ikke i *Lysistrate*.

Og sidenhen

Den verden, Aristofanes levede i, var i forandring. Efter næsten tredive års anspændelse tabte Athen i 404 krigen til Sparta, og det gav byen et eller andet knæk – den stærke fællesskabsfølelse, der havde kendetegnet byen i 400-tallet, tog af; et mere individualistisk Athen begyndte at tegne sig. Det betyder ikke, at bystaten som samfundsform var dødsdømt eller noget i den retning – men nok, at den engagerede form, de gamle komedier har, måtte undergå en forandring.

Allerede *Lysistrate* er lidt anderledes end de ældre komedier – der er f. eks. ingen rigtig parabase, og Lysistrate er en usædvanligt stærk person, selv for en komedie-heltinde. Strukturen af komedien er også mere helstøbt – handlingen fylder hele komedien, der er ingen overflødige episoder. Det peger fremad mod fremtidens komedier, som vi kender dem fra Holberg, hvor personerne er helt opdigtede, og der intet forhold er til den snævre, aktuelle samtid.

Komedier af den type kaldes som genre *nye komedier*, og de blev udviklet i generationerne efter Aristofanes og nåede deres højdepunkt med forfattere som *Menander* og *Diphilos*. Komedierne er kendetegnet ved bestemte typer – den sure gamle far, den forelskede unge mand osv. – og de fokuserer på det alment menneskelige aspekt. Den slags komedier er det, romerne overtager, og som vi har mange af på latin af digterne *Plautus* og *Terents*. Det var de romerske komedier, der inspirerede 'moderne' komedieforfattere som *Shakespeare*, *Molière* og *Holberg*.

Man skulle tro, at *Lysistrate* – såvel som de andre af Aristofanes' komedier – ikke kunne vække interesse i den moderne verden, siden de er så aktualistiske med deres umiddelbare virkelighed og derfor burde være vanskelige at forstå for senere tider. Det har de naturligvis også altid været – det aktuelle forhindrer ofte forståelse af detaljer. Men det overordnede billede, temaet med kvinder og krig, karaktererne – den opblæste *proboulos* og den knivskarpe Lysistrate – og det umiddelbare spil mellem dem kompenserer for det. Det er umådeligt engagerende og faktisk også aktuelt teater, selv i nutiden. Både *Lysistrate* og andre af Aristofanes' komedier er faktisk blevet spillet på moderne teatre, endda i de sidste år. Der er trods alt noget meget alment menneskeligt ved dem.

Litteratur

Dette lille hæfte er overvejende blevet til med hjælp fra bøgerne på denne korte liste. Der findes naturligvis meget mere litteratur til emnet.

Når man læser komedier af Aristofanes, har man brug for hjælp fra *kommentarer*, bøger, der forklarer detaljer. I udarbejdelsen af dette hæfte er især brugt

Henderson, Jeffrey, *Aristophanes Lysistrata*, Oxford 1987 (reprint 2002)

Desuden findes der naturligvis bøger om digteren og genren, her er tre:

Dover, K. J., *Aristophanic Comedy*, Berkeley 1972

Sandbach, F. H., *The Comic Theatre of Greece and Rome*, London 1977

Thomsen, Ole, *Komediens kraft*, København 1986

Mere almene hjælpemidler:

Friis-Johansen, Holger, *Fri mands tale*, Viby 1984 (reprint Odense), ss. 240 ff.
(med uddrag af komedierne *Akharnerne*, *Skyerne* og *Ekklesiazousai*)

Scavenius, Alette, *Teaterleksikon*, København 2007

Der er to oversættelser til dansk:

Aristofanes, *Lysistrate*, oversat af Otto Foss og Erik H. Madsen, Kbh. 1977

Aristofanes, *Kavaleriet*, *Skyerne*, *Lysistrate*, oversat af Kai Møller Nielsen, Odense 2005.

Et par moderne bearbejdelser:

König, Ralf, *Kvindernes oprør, frit efter Aristofanes' komedie Lysistrate*, Kgs. Lyngby 1989 (tegniserie)

Bruhn, Ina, *Kvindelist og mandefald*, Rødekro 2006 (mod. komedie bygget over Lysistrate)

Oversigt over komedien

Scenen står ved *Propylæerne*, den stejle indgang til Akropolis.

1 – 253	Prolog	Lysistrate har hidkaldt kvinder fra både Athen og Sparta og overtaler dem med besvær til at indlede en sex-strejke imod deres mænd, til de indgår fred med hinanden. Samtidig erobrer nogle gamle kvinder Akropolis og lukker det af for mænd.
254 – 386	Parodos	Koret kommer ind. Det består af to halvkor, der kommer ind ad hver deres <i>parodos</i> . Den ene halvdel er gamle mænd, der vil generobre Akropolis ved at brænde porte ned; de slæber tungt på brænde. Den anden halvdel er gamle kvinder, der vil forsvare stillingen og kommer med vand i store krukker. De to halvkor slås; kvinderne slukker ilden og gør mændene våde.
387 – 466		En embedsmand (<i>proboulos</i>) kommer med nogle statsslaver for at bryde ind på Akropolis og hente penge til oprustning; kvinderne går til modangreb og efter lidt håndgemæng flygter slaverne.
467 – 613	Agon	Lysistrate forklarer embedsmanden, der er blevet, at kvinderne vil beskytte statsfinanserne mod mændenes misbrug til krigsformål; hun forklarer, at kvinder også har forstand på politik, men hidtil ikke er blevet hørt – faktisk banket på plads. Embedsmanden, modparten, har ikke meget at sige til gengæld. Reelt står Lysistrate uimodsagt.
614 – 705	'Parabase'	De to halvkor skændes. Mændene advarer mod tyranni og kalder til kamp; kvinder håner den elendige tilstand, mændene har bragt Athen i.
706 – 780	Episode	Flere kvinder forsøger at slippe hjem med hver deres undskyldning; Lysistrate holder dem tilbage, fordi hun ser, de er liderlige.
781 – 828	Korsang	Mændene synger om kvindehaderen Melanion, kvinderne om mandehaderen Timon.
829 – 953	Episode	En mand, Kinesias, bliver holdt seksuelt for nar af sin kone, Myrrhine.
954 – 979	Sang	Kinesias og mandskoret synger en duet.
980 – 1013	Episode	En spartansk udsending kommer og fortæller, man også har problemet med strejken i Sparta. Athenere går til rådet for at sætte gang i fredsforhandlinger.
1014 – 1071	Kor	De to halvkor forsoner sig.
1072 – 1188	Episode	Forhandlerne fra begge sider kommer. Lysistrate tager imod og irettesætter begge parter; derefter leder hun fredsforhandlingerne. Til sidst inviterer hun til fest på Akropolis.
1189 – 1215	Kor	Koret synger
1216 – 1320	Exodos	Slutning – festen er forbi, og spartanerne vender hjem med deres koner.

Det, der er medtaget i hæftet (helt eller delvis) står med **fed skrift**.

En embedsmand kommer og ender i diskussion (ἄγών) med Lysistrate

- Πρόβ. Ἄρ' ἐξέλαμψε τῶν γυναικῶν ἡ τρυφή
 χῶ τυμπανισμὸς χοῖ πυκνοὶ Σαβάζιοι,
 ὅ τ' Ἀδωνιασμὸς οὔτος οὐπὶ τῶν τεγῶν,
 οὔ 'γὼ ποτ' ὦν ἤκουον ἐν τῆκκλησίᾳ; 390
- Ἔλεγεν ὁ μὴ ὥρασι μὲν Δημόστρατος
 πλεῖν ἐς Σικελίαν, ἡ γυνὴ δ' ὀρχουμένη
 'Αἰαῖ Ἀδωνιν' φησίν, ὁ δὲ Δημόστρατος
 ἔλεγεν ὀπλίτας καταλέγειν Ζακυνθίων·
 ἡ δ' ὑποπεπωκυῖ' ἡ γυνὴ 'πὶ τοῦ τέγουσ
 'Κόπτεσθ' Ἀδωνιν' φησίν· ὁ δ' ἐβιάζετο
 ὁ θεοῖσιν ἐχθρὸς καὶ μιαρὸς Χολοζύγης.
 Τοιαῦτ' ἀπ' αὐτῶν ἐστὶν ἀκολαστήματα. 395
- Χ. γερ. Τί δῆτ' ἄν, εἰ πύθοιο καὶ τὴν τῶνδ' ὕβριν;
 Αἰ τᾶλλα θ' ὑβρίκασι κάκ τῶν καλπίδων 400
 ἔλουσαν ἡμᾶς, ὥστε θαίματίδια
 σείειν πάρεστιν ὥσπερ ἐνεουρηκότας.
- Πρόβ. Νῆ τὸν Ποσειδῶ τὸν ἀλυκὸν δίκαιά γε.
 Ὅταν γὰρ αὐτοὶ ξυμπονηρεῶμεθα
 ταῖσιν γυναιξὶ καὶ διδάσκωμεν τρυφᾶν, 405
 τοιαῦτ' ἀπ' αὐτῶν βλαστάνει βουλευματα.
 Οἱ λέγομεν ἐν τῶν δημιουργῶν τοιαδί·
 'ὦ χρυσοχόε τὸν ὄρμον, ὃν ἐπεσκεύασας,
 ὀρχουμένης μου τῆς γυναικὸς ἐσπέρας
 ἡ βάλανος ἐκπέπτωκεν ἐκ τοῦ τρήματος. 410
 Ἐμοὶ μὲν οὖν ἔστ' ἐς Σαλαμίνα πλευστέα·
 σὺ δ' ἦν σχολάσης, πάση τέχνῃ πρὸς ἐσπέραν
 ἐλθῶν ἐκείνη τὴν βάλανον ἐνάρμοσον.'
 Ἔτερος δέ τις πρὸς σκυτοτόμον ταδὶ λέγει

νεανίαν καὶ πέος ἔχοντ' οὐ παιδικόν· 415

ᾧ σκυτοτόμε μου τῆς γυναικὸς τοῦ ποδὸς
τὸ δακτυλίδιον πιέζει τὸ ζυγόν

ἄθ' ἀπαλὸν ὄν· τοῦτ' οὖν σὺ τῆς μεσημβρίας
ἐλθὼν χάλασον, ὅπως ἂν εὐρυτέρως ἔχη·

Τοιαῦτ' ἀπήντηκ' ἐς τοιαυτὰ πράγματα, 420

ὅτε γ' ὦν ἐγὼ πρόβουλος, ἐκπορίσας ὅπως
κωπῆς ἔσονται, τὰργυρίου νυνὶ δέον,

ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἀποκέκλεισμαι τῶν πυλῶν.

Ἄλλ' οὐδὲν ἔργον ἐστάναι. Φέρε τοὺς μοχλοὺς,

ὅπως ἂν αὐτὰς τῆς ὕβρεως ἐγὼ σχέθω. 425

Τί κέχηνας, ᾧ δύστηνε; Ποῖ δ' αὖ σὺ βλέπεις,

οὐδὲν ποιῶν ἀλλ' ἢ καπηλεῖον σκοπῶν;

Οὐχ ὑποβαλόντες τοὺς μοχλοὺς ὑπὸ τὰς πύλας

ἐντεῦθεν ἐκμοχλεύσετ'; Ἐνθενδὶ δ' ἐγὼ

ξυνεκμοχλεύσω. 430

Λυσ. Μηδὲν ἐκμοχλεύετε·

ἐξέρχομαι γὰρ αὐτομάτη. Τί δεῖ μοχλῶν;

Οὐ γὰρ μοχλῶν δεῖ μᾶλλον ἢ νοῦ καὶ φρενῶν.

Πρόβ. Ἄληθες, ᾧ μιαρὰ σὺ; Ποῦ 'σθ' ὁ τοξότης;
Ζυλλάμβαν' αὐτὴν κώπισω τῷ χεῖρι δεῖ.

Λυσ. Εἴ τᾶρα νῆ τὴν Ἄρτεμιν τὴν χεῖρά μοι 435
ἄκραν προσοίσει δημόσιος ὦν, κλαύσεται.

Πρόβ. Ἐδειςας οὔτος; Οὐ ξυναρπάσει μέσην
καὶ σὺ μετὰ τούτου κάνύσαντε δήσετον;

Γυνὴ Α Εἴ τᾶρα νῆ τὴν Πάνδροσον ταύτη μόνον 440
τὴν χεῖρ' ἐπιβαλεῖς, ἐπιχεσεῖ πατούμενος.

Πρόβ. Ἴδού γ' ἐπιχεσεῖ. Ποῦ 'στιν ἕτερος τοξότης;
Ταύτην προτέραν ξύνδησον, ὅτι καὶ λαλεῖ.

Γυνή Β Εἴ τ' ἄρα νῆ τὴν Φωσφόρον τὴν χεῖρ' ἄκραν
ταύτη προσοίσεις, κύαθον αἰτήσεις τάχα.

Πρόβ. Τουτὶ τί ἦν; Ποῦ τοξότης; Ταύτης ἔχου. 445
Παύσω τιν' ὑμῶν τῆσδ' ἐγὼ τῆς ἐξόδου.

Γυνή Γ Εἴ τ' ἄρα νῆ τὴν Ταυροπόλον ταύτη πρόσει,
ἐγὼ ἔκποκιῶ σου τὰς στενοκωκύτους τρίχας.

Πρόβ. Οἴμοι κακοδαίμων· ἐπιλέλοιφ' ὁ τοξότης. 450
Ἄτ' ἀρ οὐ γυναικῶν οὐδέ ποτ' ἔσθ' ἠττητέα
ἡμῖν· ὁμόσε χωρῶμεν αὐταῖς, ὦ Σκύθαι,
ξυνταξάμενοι.

Λυσ. Νῆ τῶ θεῷ γνώσεσθ' ἄρα
ὅτι καὶ παρ' ἡμῖν εἰσι τέτταρες λόχοι
μαχίμων γυναικῶν ἔνδον ἐξωπλισμένων.

Πρόβ. Ἀποστρέφετε τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὦ Σκύθαι. 455

Λυσ. ὦ ξύμμαχοι γυναῖκες, ἐκθειτ' ἔνδοθεν,
ὦ σπερμαγοραιολεκιθολαχανοπώλιδες,
ὦ σκοροδοπανδοκευτριαρτοπώλιδες,
οὐχ ἔλξετ', οὐ παιήσετ', οὐκ ἀράξετε,
οὐ λοιδορήσετ', οὐκ ἀναισχυντήσετε; 460
Παύσασθ', ἐπαναχωρεῖτε, μὴ σκυλεύετε.

Πρόβ. Οἴμ' ὡς κακῶς πέπραγέ μου τὸ τοξικόν.

Λυσ. Ἀλλὰ τί γὰρ ᾧ; Πότερον ἐπὶ δούλας τινὰς
ἦκειν ἐνόμισας, ἢ γυναιξὶν οὐκ οἶει
χολὴν ἐνεῖναι; 465

Πρόβ. Νῆ τὸν Ἀπόλλω καὶ μάλα
πολλὴν γ', ἐάν περ πλησίον κάπηλος ἦ.

Χ. γερ. ὦ πόλλ' ἀναλώσας ἔπη πρόβουλε τῆσδε τῆς γῆς,
 τί τοῖσδε σαυτὸν ἐς λόγους τοῖς θηρίοις ξυνάπτεις;
 Οὐκ οἶσθα λουτρὸν οἶον αἶδ' ἡμᾶς ἔλουσαν ἄρτι
 ἐν τοῖσιν ἱματιδίοις, καὶ ταῦτ' ἄνευ κονίας;

470

Χ. γυν. Ἄλλ', ὦ μέλ', οὐ χρῆ προσφέρειν τοῖς πλησίοισιν εἰκῆ
 τὴν χεῖρ'· ἐὰν δὲ τοῦτο δρᾶς, κυλοιδιᾶν ἀνάγκη.
 Ἐπεὶ 'θέλω 'γὼ σωφρόνως ὥσπερ κόρη καθῆσθαι,
 λυποῦσα μηδέν' ἐνθαδί, κινουῦσα μηδὲ κάρφος,
 ἦν μή τις ὥσπερ σφηκιὰν βλίττη με κἀρεθίζῃ.

475

Χ. γερ. ὦ Ζεῦ, τί ποτε χρησόμεθα τοῖσδε τοῖς κνωδάλοισ;
 Οὐ γὰρ ἔτ' ἀνεκτὰ τάδε γ', ἀλλὰ βασανιστέον
 τόδε σοι τὸ πάθος μετ' ἐμοῦ
 ὅ τι βουλόμεναί ποτε τὴν
 Κραναὰν κατέλαβον, ἐφ' ὅ τι τε
 μεγαλόπετρον ἄβατον ἀκρόπολιν
 ἱερὸν τέμενος.

480

Ἄλλ' ἀνερῶτα καὶ μὴ πείθου καὶ πρόσφερε πάντας ἐλέγχους,
 ὡς αἰσχρὸν ἀκωδώνιστον ἔαν τὸ τοιοῦτον πρᾶγμα μεθέντας.

485

Πρόβ. Καὶ μὴν αὐτῶν τοῦτ' ἐπιθυμῶ νῆ τὸν Δία πρῶτα πυθέσθαι,
 ὅ τι βουλόμεναι τὴν πόλιν ἡμῶν ἀπεκλείσατε τοῖσι μοχλοῖσιν.

Λυσ. Ἴνα τὰργύριον σῶν παρέχοιμεν καὶ μὴ πολεμοῖτε δι' αὐτό.

Πρόβ. Διὰ τὰργύριον πολεμοῦμεν γάρ;

Λυσ. Καὶ τᾶλλα γε πάντ' ἐκυκήθη.

Ἴνα γὰρ Πείσανδρος ἔχοι κλέπτειν χοῖ ταῖς ἀρχαῖς ἐπέχοντες,
 αἰεὶ τινα κορκορυγὴν ἐκύκων. Οἱ δ' οὖν τοῦδ' οὐνεκα δρώντων
 ὅ τι βούλονται· τὸ γὰρ ἀργύριον τοῦτ' οὐκέτι μὴ καθέλωσιν.

490

Πρόβ. Ἀλλὰ τί δράσεις;

Λυσ. Τοῦτό μ' ἐρωτᾷς; Ἡμεῖς ταμιεύσομεν αὐτό.

Πρόβ. Ὑμεῖς ταμιεύσετε τὰργύριον;

Λυσ. Τί δέ δεινὸν τοῦτο νομίζεις;

Οὐ καὶ τᾶνδον χρήματα πάντως ἡμεῖς ταμιεύομεν ὑμῖν;

495

Πρόβ. Ἀλλ' οὐ ταυτόν.

Λυσ. Πῶς οὐ ταυτόν;

Πρόβ. Πολεμητέον ἔστ' ἀπὸ τούτου.

Λυσ. Ἀλλ' οὐδὲν δεῖ πρῶτον πολεμεῖν.

Πρόβ. Πῶς γὰρ σωθησόμεθ' ἄλλως;

Λυσ. Ἡμεῖς ὑμᾶς σώσομεν.

Πρόβ. Ὑμεῖς;

Λυσ. Ἡμεῖς μέντοι.

Πρόβ. Σχέτλιόν γε.

Λυσ. Ὡς σωθήσει, κἂν μὴ βούλη.

Πρόβ. Δεινὸν γε λέγεις.

Λυσ. Ἀγανακτεῖς.

Ἀλλὰ ποιητέα ταῦτ' ἐστὶν ὅμως.

500

Πρόβ. Νῆ τὴν Δήμητρ' ἄδικόν γε.

Λυσ. Σωστέον, ὦ τᾶν.

Πρόβ. Κεῖ μὴ δέομαι;

Λυσ. Τοῦδ' οὔνεκα καὶ πολὺ μᾶλλον.

Πρόβ. Ὑμῖν δὲ πόθεν περὶ τοῦ πολέμου τῆς τ' εἰρήνης ἐμέλησεν;

Λυσ. Ἡμεῖς φράσομεν.

Πρόβ. Λέγε δὴ ταχέως, ἵνα μὴ κλάης.

- Λυσ. Ἄκροῶ δὴ,
καὶ τὰς χεῖρας πειρῶ κατέχειν.
- Πρόβ. Ἄλλ' οὐ δύναμαι χαλεπὸν γὰρ
ὑπὸ τῆς ὀργῆς αὐτὰς ἴσχειν. 505
- Γυνὴ Α Κλαύσει τοίνυν πολὺ μᾶλλον.
- Πρόβ. Τοῦτο μὲν, ὦ γραῦ, σαυτῇ κρώξαις· σὺ δέ μοι λέγε.
Λυσ. Ταῦτα ποιήσω.
Ἡμεῖς τὸν μὲν πρότερον πόλεμον πράως ἠνειχόμεθ' ὑμῶν
ὑπὸ σωφροσύνης τῆς ἡμετέρας τῶν ἀνδρῶν ἅττ' ἐποιεῖτε.
Οὐ γὰρ γρύζειν εἰᾶθ' ἡμᾶς. Καίτουκ ἠρέσκετέ γ' ἡμᾶς.
Ἄλλ' ἠσθανόμεσθα καλῶς ὑμῶν, καὶ πολλάκις ἔνδον ἂν οὔσαι 510
ἠκούσαμεν ἂν τι κακῶς ὑμᾶς βουλευσαμένους μέγα πρᾶγμα·
εἴτ' ἀλγοῦσαι τ' ἀνδοθεν ὑμᾶς ἐπανηρόμεθ' ἂν γελάσασαι,
'Τί βεβούλευται περὶ τῶν σπονδῶν ἐν τῇ στήλῃ παραγράψαι
ἐν τῷ δήμῳ τήμερον ὑμῖν;' 'Τίδέ σοι ταῦτ';' ἢ δ' ὅς ἂν ἀνήρ,
'Οὐ σιγήσει;' Κἀγὼ ἐσίγων. 515
- Γυνὴ Β Ἄλλ' οὐκ ἂν ἐγὼ ποτ' ἐσίγων.
- Πρόβ. Κἂν ὤμωζές γ', εἰ μὴ 'σίγας.
Λυσ. Τοιγὰρ ἔγωγ' ἔνδον ἐσίγων.
'Ἐτέρου δ' ἕτερόν τι πονηρότερον βούλευμ' ἐπεπύσμεθ' ἂν
ὑμῶν·
εἴτ' ἠρόμεθ' ἂν· 'Πῶς ταῦτ', ὦνερ, διαπράττεσθ' ὦδ'
ἀνοήτως;
'Ο δέ μ' εὐθύς ὑποβλέψας ἂν ἔφασκ', εἰ μὴ τὸν στήμονα νήσω,
ὄτοτύξεσθαι μακρὰ τὴν κεφαλὴν· 'Πόλεμος δ' ἀνδρεσσι 520
μελήσει.'
- Πρόβ. Ὅρθῶς γε λέγων νῆ Δί' ἐκεῖνος.
Λυσ. Πῶς ὀρθῶς ὦ κακόδαιμον,
εἰ μηδὲ κακῶς βουλευομένοις ἐξῆν ὑμῖν ὑποθέσθαι;
'Ὅτε δὴ δ' ὑμῶν ἐν ταῖσιν ὁδοῖς φανερῶς ἠκούομεν ἤδη,
'Οὐκ ἔστιν ἀνὴρ ἐν τῇ χώρᾳ;' 'Μὰ Δί' οὐ δῆτ', εἴφ' ἕτερός τις·

μετὰ ταῦθ' ἡμῖν εὐθύς ἔδοξεν σῶσαι τὴν Ἑλλάδα κοινῇ 525
 ταῖσι γυναιξὶν συλληχθείσαις. Ποῖ γὰρ καὶ χρῆν ἀναμεῖναι;
 Ἦν οὖν ἡμῶν χρηστὰ λεγουσῶν ἐθελήσητ' ἀντακροᾶσθαι
 κἀντισιωπᾶθ' ὥσπερ χῆμεῖς, ἐπανορθώσοιμεν ἂν ὑμᾶς.

Πρόβ. Ὑμεῖς ἡμᾶς; Δεινόν γε λέγεις κού τλητὸν ἔμοιγε.
 Λυσ. Σιώπα.

Πρόβ. Σοί γ' ὦ κατάρατε σιωπῶ 'γώ, καὶ ταῦτα κάλυμμα φορούση 530
 περὶ τὴν κεφαλὴν; μή νῦν ζώην.
 Λυσ. Ἄλλ' εἰ τοῦτ' ἐμπόδιόν σοι,
 παρ' ἐμοῦ τουτὶ τὸ κάλυμμα λαβῶν
 ἔχε καὶ περίθου περὶ τὴν κεφαλὴν,
 κᾶτα σιώπα.

Γυνὴ Γ Καὶ τοῦτον τὸν καλαθίσκον. 535
 Λυσ. Κᾶτα ξαίνειν ξυζωσάμενος
 κυάμους τρώγων·
 πόλεμος δὲ γυναιξὶ μελήσει.

Χ. γυν. Ἀπαίρετ', ὦ γυναῖκες, ἀπὸ τῶν καλπίδων, ὅπως ἂν 540
 ἐν τῷ μέρει χῆμεῖς τι ταῖς φίλαισι συλλάβωμεν.
 Ἔγωγε γὰρ ἂν οὔποτε κάμοιμ' ἂν ὀρχουμένη,
 οὐδὲ τὰ γόνατα κόπος ἔλοι μου καματηρός·
 ἐθέλω δ' ἐπὶ πᾶν ἰέναι
 μετὰ τῶνδ' ἀρετῆς ἔνεχ', αἷς 545
 ἔνι φύσις, ἔνι χάρις, ἔνι θράσος,
 ἔνι δὲ σοφόν, ἔνι δὲ φιλόπολις
 ἀρετὴ φρόνιμος.

Korsang om kvinde- og mande-hadere

- Χ. γερ. Μῦθον βούλομαι λέξαι τιν' ὑμῖν, ὃν ποτ' ἤκουσ'
αὐτὸς ἔτι παῖς ὢν.
οὔτως ἦν νεανίσκος Μελανίων τις, ὃς φεύ- 785
γων γάμον ἀφίκετ' ἐς ἐρημίαν,
κάν τοῖς ὄρεσιν ᾧκει·
κᾶτ' ἐλαγοθήρει
πλεξάμενος ἄρκυς, 790
καὶ κύνα τιν' εἶχεν,
κούκέτι κατῆλθε πάλιν οἴκαδ' ὑπὸ μίσους.
Οὔτω τὰς γυναῖκας ἐβδελύχθη 'κεῖνος, ἡμεῖς δ'
οὐδὲν ἤττον τοῦ Μελανίωνος, οἱ σώφρονες. 795
- Γέρων Βούλομαί σε γραῦ κύσαι—
- Γυνή Κρόμμυόν τᾶρ' οὐκ ἔδει.
- Γέρων Κάνατεινας λακτίσαι.
- Γυνή Τὴν λόχμην πολλὴν φορεῖς. 800
- Χ. γερ. Καὶ Μυρωνίδης γὰρ ἦν
τραχὺς ἐντεῦθεν μελάμπυ-
γός τε τοῖς ἐχθροῖς ἅπασιν,
ὥς δὲ καὶ Φορμίων.
- Χ γυν. Κάγῳ βούλομαι μῦθόν τιν' ὑμῖν ἀντιλέξαι 805
τῷ Μελανίωνι.
Τίμων ἦν αἰδρυτός τις, ἀβάτοισιν ἐν σκώ-
λοισι τὰ πρόσωπα περιειργμένος, 810
Ἐρινύων ἀπορρώξ.
Οὔτος οὖν ὁ Τίμων
< >

ᾤχεθ' ὑπὸ μίσους
πολλὰ καταρασάμενος ἀνδράσι πονηροῖς. 815
Οὕτω 'κεῖνος ὑμῶν ἀντεμίσει τοὺς πονηροὺς
ἄνδρας αἰεὶ, ταῖσι δὲ γυναιξὶν ἦν φίλτατος. 820

Γυνή Τὴν γνάθον βούλει θένω;

Γέρων Μηδαμῶς· ἔδεισά γε.

Γυνή Ἄλλὰ κρούσω τῷ σκέλει;

Γέρων Τὸν σάκανδρον ἐκφανεῖς.

Χ. γυν. Ἄλλ' ὅμως ἂν οὐκ ἴδοις 825
καίπερ οὔσης γραὸς ὄντ' αὐ-
τὸν κομήτην, ἀλλ' ἀπεπι-
λωμένον τῷ λύχνῳ.

Lysistrate irettesætter mændene og tvinger dem til fred

- Χορός Χαῖρ', ὦ πασῶν ἀνδρειοτάτη· δεῖ δὴ νυνὶ σε γενέσθαι
 δεινὴν μαλακὴν, ἀγαθὴν φαύλην, σεμνὴν ἀγανὴν, πολύπειρον·
 ὡς οἱ πρῶτοι τῶν Ἑλλήνων τῇ σῆ ληφθέντες ἴυγγι
 συνεχώρησάν σοι καὶ κοινῇ τὰγκλήματα πάντ' ἐπέτρεψαν. 1110
- Λυσ. Ἄλλ' οὐχὶ χαλεπὸν τοῦργον, εἰ λάβοι γέ τις
 ὀργῶντας ἀλλήλων τε μὴ 'κπειρωμένους.
 Τάχα δ' εἶσομαι 'γώ. Ποῦ 'στιν ἡ Διαλλαγή;
 Πρόσαγε λαβοῦσα πρῶτα τοὺς Λακωνικούς, 1115
 καὶ μὴ χαλεπῇ τῇ χειρὶ μηδ' αὐθαδικῇ,
 μηδ' ὥσπερ ἡμῶν ἄνδρες ἀμαθῶς τοῦτ' ἔδρων,
 ἀλλ' ὡς γυναῖκας εἰκός, οἰκείως πάνυ.
 Ἦν μὴ διδῶ τὴν χειρὰ, τῆς σάθης ἄγε.
 Ἴθι καὶ σὺ τούτους τοὺς Ἀθηναίους ἄγε, 1120
 οὐ δ' ἂν διδῶσι, πρόσαγε τούτους λαβομένη.
 Ἄνδρες Λάκωνες, στῆτε παρ' ἐμὲ πλησίον,
 ἐνθένδε δ' ὑμεῖς, καὶ λόγων ἀκούσατε.
 Ἐγὼ γυνὴ μὲν εἰμι, νοῦς δ' ἔνεστί μοι,
 αὐτὴ δ' ἐμαυτῆς οὐ κακῶς γνώμης ἔχω, 1125
 τοὺς δ' ἐκ πατρός τε καὶ γεραιτέρων λόγους
 πολλοὺς ἀκούσασ' οὐ μεμούσωμαι κακῶς.
 Λαβοῦσα δ' ὑμᾶς λοιδορῆσαι βούλομαι
 κοινῇ δικαίως, οἳ μιᾶς ἐκ χέρνιβος
 βωμοὺς περιρραίνοντες ὥσπερ ξυγγενεῖς 1130
 Ὀλυμπίασιν, ἐν Πύλαις, Πυθοῖ (πόσους
 εἴποιμ' ἂν ἄλλους, εἴ με μηκύνειν δέοι;)
 ἐχθρῶν παρόντων βαρβάρων στρατεύματι
 Ἑλληνας ἄνδρας καὶ πόλεις ἀπόλλυτε.
 Εἷς μὲν λόγος μοι δεῦρ' ἀεὶ περαίνεται. 1135
- Ἄθην. Ἐγὼ δ' ἀπόλλυμαί γ' ἀπεψωλημένος.

- Λυσ. Εἴτ' ὦ Λάκωνες, πρὸς γὰρ ὑμᾶς τρέψομαι,
οὐκ ἴσθ' ὅτ' ἐλθὼν δεῦρο Περικλείδας ποτὲ
ὁ Λάκων Ἀθηναίων ἰκέτης καθέζετο
ἐπὶ τοῖσι βωμοῖς ὠχρὸς ἐν φοινικίδι 1140
στρατιὰν προσαιτῶν; Ἡ δὲ Μεσσήνη τότε
ὑμῖν ἐπέκειτο χῶ θεὸς σείων ἅμα.
Ἐλθὼν δὲ σὺν ὀπλίταισι τετρακισχιλίοις
Κίμων ὄλην ἔσωσε τὴν Λακεδαίμονα.
Ταυτὶ παθόντες τῶν Ἀθηναίων ὑπο 1145
δηοῦτε χώραν, ἧς ὑπ' εὔ πεπόνθατε;
- Ἀθην. Ἀδικοῦσιν οὗτοι νῆ Δί', ὦ Λυσιστράτη.
- Λάκων Ἀδικίομες· ἀλλ' ὁ πρωκτὸς ἄφατον ὡς καλός.
- Λυσ. Ὑμᾶς δ' ἀφήσειν τοὺς Ἀθηναίους μ' οἶει;
οὐκ ἴσθ' ὅθ' ὑμᾶς οἱ Λάκωνες αὔθις αὔ 1150
κατωνάκας φοροῦντας – ἐλθόντες δορὶ
πολλοὺς μὲν ἄνδρας Θετταλῶν ἀπώλεσαν,
πολλοὺς δ' ἑταίρους Ἴππίου καὶ Ξυμμάχους,
καὶ Ξυμμαχοῦντες τῇ τόθ' ἡμέρᾳ μόνοι
ἠλευθέρωσαν κἀντὶ τῆς κατωνάκης 1155
τὸν δῆμον ὑμῶν χλαῖναν ἠμπέσχον πάλιν;
- Λάκων Οὔπα γυναῖκ' ὄπωπα χαῖωτέραν.
- Ἀθην. Ἐγὼ δὲ κύσθον γ' οὐδέπω καλλίονα.
- Λυσ. Τί δῆθ' ὑπηργμένων γε πολλῶν κἀγαθῶν
μάχεσθε κού πάεσθε τῆς μοχθηρίας; 1160
Τί δ' οὐ διηλλάγητε; Φέρε, τί τοῦμποδῶν;
- Λάκων Ἀμές γε λῶμες, αἴ τις ἀμὶν τῶγκυκλον
λῆ τοῦτ' ἀποδόμεν.

Λυσ. Ποῖον, ὦ τᾶν;
 Λάκων Τὰν Πύλον,
 τᾶσπερ πάλαι δεόμεθα καὶ βλιμάδδομες.

Ἄθην. Μὰ τὸν Ποσειδῶ τοῦτο μὲν γ' οὐ δράσετε. 1165

Λυσ. Ἄφετ', ὦγάθ', αὐτοῖς.
 Ἄθην. Κᾶτα τίνα κινήσομεν;

Λυσ. Ἔτερόν γ' ἀπαιτεῖτ' ἀντὶ τούτου χωρίον.

Ἄθην. Τὸ δεῖνα τοίνυν παράδοθ' ἡμῖν τουτονὶ
 πρῶτιστα τὸν Ἐχινούντα καὶ τὸν Μηλιᾶ
 κόλπον τὸν ὄπισθεν καὶ τὰ Μεγαρικὰ σκέλη. 1170

Λάκων Οὐ τῶ σιῶ οὐχὶ πάντα γ', ὦ λισσάνιε.

Λυσ. Ἐᾶτε, μηδὲν διαφέρου περὶ σκελοῖν.

Ἄθην. Ἦδη γεωργεῖν γυμνὸς ἀποδύς βούλομαι.

Λάκων Ἐγὼν δὲ κοπραγωγῆν γὰ πρὸ τευ, ναὶ τῶ σιῶ.

Λυσ. Ἐπήν διαλλαγῆτε, ταῦτα δράσετε. 1175
 Ἄλλ' εἰ δοκεῖ δρᾶν ταῦτα, βουλευσασθε καὶ
 τοῖς συμμάχοις ἐλθόντες ἀνακοινώσατε.

Ἄθην. Ποίοισιν ὦ τᾶν συμμάχοις; Ἐστύκαμεν.
 Οὐ ταῦτὰ δόξει τοῖσι συμμάχοισι νῶν
 βινεῖν ἅπασιν; 1180

Λάκων Τοῖσι γῶν ναὶ τῶ σιῶ
 ἄμοῖσι.

Ἄθην. Καὶ γὰρ ναὶ μὰ Δία Καρυστίοις.

Λυσ. Καλῶς λέγετε. Νῦν οὖν ὅπως ἀγνεύσετε,
 ὅπως ἂν αἱ γυναῖκες ὑμᾶς ἐν πόλει
 ξενίσωμεν ὧν ἐν ταῖσι κίσταις εἶχομεν.
 Ὅρκους δ' ἐκεῖ καὶ πίστιν ἀλλήλοις δότε.
 Κᾶπειτα τὴν αὐτοῦ γυναῖχ' ὑμῶν λαβῶν
 ἅπεισ' ἕκαστος.

1185

Ἄθην. Ἄλλ' ἴωμεν ὡς τάχος.

Λάκων Ἄγ' ὅπα τυ λῆς.

Ἄθην. Νῆ τὸν Δί' ὡς τάχιστ' ἄγε.

Gloser og noter

Gloserne, der gives her, er overvejende dem, det ikke er sandsynligt, du kender, eller som står der i en uventet betydning eller bare er svære. De glosser, det er smart at prøve at kunne huske, findes i gloseøveprogrammet **Λέξεις** på RKs hjemmeside (find det via klik-systemet græsk → sprog → Λέξεις, hvorefter man vælger Tekstbaseret, Lysistrate; den direkte adresse er <http://klassisk.ribekeatedralskole.dk/sprog/grsprog/glosekompleks/index.htm> - men dén vej er ikke tilrådelig, det er for besværligt at skrive adressen).

En embedsmand kommer og ender i diskussion med Lysistrate (387 – 547)

- ἄρα**, *partikel* : (en slags spørgsmålstegn)
- ἐκλάμπω**, *vb.* : lyser op, begynder at lyse
- τροπή**, *sb. 1 f.* : luksus
- χῶ** : = καὶ ὄ
- τυμπανισμός**, *sb. 2 m.* : slåen på tromme
- πυκνός**, *adj. 1-2* : tæt, hyppig
- Σαβάζιος**, *sb. 2 m.* : Sabazios(-råb) (se boks)
- Ἀδωνιασμός**, *sb. 2 m.* : Adonis-råb
- τέγος**, *gen. τέγους, sb. 3 n.* : tag
- 390 **ῶρα**, *sb. 1 f.* : tidspunkt, årstid. - Udtrykket μή ῶρασι er en forbandelsesformular: 'Måtte du ikke komme på en god årstid' = 'Måtte det gå dig skidt' = 'Fanden i vold!'
- Δημόστρατος**, *sb. 2 m.* : Demonstratos, en politiker, der ellers ikke vides noget om, men som Aristofanes siger, stillede et forslag, da man besluttede angrebet på Sicilien i 416/5 fvt.
- πλέω**, *vb.* : sejler
- Σικελία**, *sb. 1 f.* : Sicilien
- ὀρχέομαι**, *vb.* : danser
- αἰαῖ**, *interjektion* : oh ve!
- Ἄδωνις**, *sb. 3 m.* : Adonis (se boks)
- καταλέγω**, *vb.* : udvælger, mobiliserer
- Ζακύνθιος**, *adj. 1-2* : som kommer fra Zakynthos (en ø vest for Peloponnes, der var allieret med Athen under den pel. krig)
- ὑποπίνω**, *perf. aktiv υποπέπωκα, vb.* : 395 drikker lidt
- κόπτω**, *vb.* : slår; (med., m. obj.) sørger (ved at slå sig selv)
- φημί**, *vb.* : siger
- βιάζω**, *vb.* : øver vold imod; (med.) sætter mig igennem
- ἐχθρός**, *adj. 1-2* : fjendtlig, forhadt
- μιαρός**, *adj. 1-2* : besmittet
- Χολοζύγης**, *sb. 1 m.* : bundet op på galde ≈ ikke rigtig klog. - Ordet spiller på, at Demonstratos var af den fine

Adonis og **Sabazios** var guderne i to ikke-statslige former for religion, som fandtes i Athen på den tid, hvor *Lysistrate* blev opført.

Adonis-kulten var gammel; den var i Grækenland i hvert fald før 600 fvt. Den havde særlig fat i kvinder. Myten bagved taler om en jæger, Adonis, som Afrodite elskede, men som døde ung. Kulten består i, at kvinderne stiger op på taget af deres hus og planter hurtigt-voksende planter i små potteskår; planterne dør imidlertid også hurtigt, og kvinderne råber deres klageråb: 'Ak, Adonis', over dem. Det er et emne for megen diskussion, hvad denne kult egt. gik ud på. Sabazios-kulten var derimod ret ny i Athen; formentlig først indført i 430'erne, sikkert fra Phrygien i det nuv. Tyrkiet. Kulten var en mysterie-kult og er derfor kun lidet kendt, men der indgik tydeligvis trommeslag og kultiske råb på Sabazios. Mange århundreder senere var Sabazios-kulten udbredt i hele romerriget.

Embedsmandens indstilling til disse religiøse udtryksformer er meget reserveret. Men hans vigtigste problem er faktisk selv overtroisk: man fejrede *Adonia*, da man vedtog togtet til Sicilien, og alle disse råb for den døde Adonis var et dårligt varsel for felttoget.

- gamle slægt, Βουζύγαι.
- ἀκολάστημα**, *sb. 3 n.* : uhæmmet adfærd
- δῆτα**, *partikel* : da så
- πυνθάνομαι**, *aor. ἐπυθόμην, vb.* : erfarer, får at vide, spørger
- ὔβρις**, *sb. 3 f.* : vold, overgreb
- 400 **ὔβριζω**, *vb.* : øver vold
- κάκ** : = καὶ ἐκ
- κάλπις**, *gen. κάλπιδος, sb. 3 f.* : dunk (til at bære vand i)
- λούω**, *vb.* : vasker
- ἱματίδιον**, *sb. 2 n.* : klædning (θαίματίδια = τὰ ἱματίδια)
- σειώ**, *vb.* : ryster [her: så vandet slynges af]
- ἐνουρέω**, *perf. ἐνεούρηκα, vb.* : tisser
- νή**, *interjektion* : 'ved' (+ gudenavn)
- Ποσειδῶν**, *sb. 3 m.* : Poseidon
- ἀλυκός**, *adj. 1-2* : salt
- ξυμπονηρέομαι**, *vb.* : er slet sammen med
- 405 **διδάσκω**, *vb.* : underviser
- τρυφάω**, *vb.* : er luksuriøs
- βλασάνω**, *vb.* : vokser, opstår
- δημιουργός**, *sb. 2 m.* : håndværker
- χρυσοχόος**, *sb. 2 m.* : guldsmed
- ὄρμος**, *sb. 2 m.* : halskæde
- ἐπισκευάζω**, *vb.* : gør klar, laver
- 410 **βάλανος**, *sb. 2 f.* : lille metalpind til at låse et metallukke (f. eks. på en halskæde); penis
- ἐκπίπτω**, *perf. πέπτωκα, vb.* : falder ud
- τρῆμα**, *sb. 3 n.* : perforering, hul
- Σαλαμίς**, *sb. 3 f.* : Salamis (ø nær Athen)
- πλευστέος**, *adj. 1-2* : burdende sejles (m. dat. om den, der skal sejle)
- σχολάζω**, *vb.* : har tid
- ἐναρμόζω**, *vb.* : tilpasser, putter på plads
- σκυτοτόμος**, *sb. 2 m.* : skomager
- ὀδί**, *pron. 1-2 (+ -δι)* : dén her
- 415 **πέος**, *sb. 3 n.* : pik
- παιδικός**, *adj. 1-2* : barnlig
- δακτυλίδιον**, *sb. 2 n.* : lille tå
- πιέζω**, *vb.* : trykker på
- ζυγόν**, *sb. 2 n.* : åg, overliggende ting, (her) remmen over tæerne på en sandal
- ἄτε**, *konj. (m. partic.)* : for så vidt som, selv om
- ἀπαλός**, *adj. 1-2* : blød
- μεσημβρία**, *sb. 1 f.* : middag, 'frokostpause'
- χαλάω**, *aor. ἐχάλασα, vb.* : løsner, får til at slappe af
- εὐρύς**, *adj. 3* : bred
- ἀπαντάω**, *vb.* : kommer til (egt. kommer i møde) 420
- τοιουτοσί**, *pron. 1-2 (+ -ί)* : sådan her
- πρόβουλος**, *sb. 2 m.* : probulos, en type embedsmand, man valgte i 413 til at holde øje med statsadministrationen og sikre, at den fungerede optimalt
- ἐκπορίζω**, *vb.* : sørger for, skaffer til veje
- κωπεύς**, *kun plur. κωπής, sb. 3 m.* : åre (til at ro med)
- ἀποκλείω**, *perf. med. ἀποκέκλεισμαι, vb.* : lukker ude
- μοχλός**, *sb. 2 m.* : stang; spærrestang; løftestang, brækjern
- χάσκω**, *perf. κέχηνα, vb.* : gaber 425
- δύστηνος**, *adj. 1-2* : ulykkelig, sølle
- καπηλεῖον**, *sb. 2 n.* : værtshus
- σκοπέω**, *vb.* : spejder efter
- ὑποβάλλω**, *aor. akt. ὑπέβαλον, vb.* : sætter under
- ἐκμοχλεύω**, *vb.* : løfter væk, brækker op
- ἐνθενδί**, *adv.* : herfra
- ξυνεκμοχλεύω**, *vb.* : løfter væk sammen 430
- αὐτόματος**, *adj. 1-2* : af mig selv
- δεῖ**, *vb. m. gen.* : der er brug for
- τοξότης**, *sb. 1 m.* : bueskytte; underofficer i statspolitiet (der bestod af statsslaver fra Skythien)
- ὀπίσω**, *adv.* : bagved
- δέω**, *vb.* : binder
- τᾶρα**, *partikel (par)* : = τοι (da) ἄρα (så) 435
- ἄκρος**, *adj. 1-2* : længst væk, yderst, øverst, 'spidsen af'
- προσφέρω**, *fut. akt. προσοίσω, vb.* : bringer til, 'lægger på'
- δημόσιος**, *adj. 1-2* : offentlig, statslig

Pandrosos, Phosphoros og Tauropolos var mindre guddomme, der hørte hjemme oppe på *Akropolis* i Athen. Man må ikke forestille sig klippen som hellig for Athene alene; den var tæt befolket med allehånde guddomme. Der var helligdomme for både Artemis fra Brauron og for Zeus Polieus ('Bybeskytteren') og for en mængde mindre guddomme eller for store guder med små kulter på klippen. Der foregik også meget mystiske ting deroppe; ved kulten *Arrephoria* bringer små piger nogle kurve gennem en hemmelig passage ned fra klippen og bringer nogle andre kurve op igen. Kvinder spiller i det hele taget en afgørende rolle i kulterne på Akropolis. *Pandrosos* var datter af den mytiske kong Kekrops; hendes helligdom ligger ved *Erekhtheion* og rummer bl. a. det hellige oliventræ. - *Phosphoros* ('Lysbringeren') er et tilnavn til gudinden Artemis og til Hekate, der står Artemis nær og i nogle sammenhænge måske er identisk med hende; der var en helligdom for *Artemis Phosphoros* nær opgangen til Akropolis. - *Tauropolos*, et tilnavn til Artemis som gudinde for tyre og andre dyr. Hun dyrkedes i Halieis i Attika og havde et alter i templet for Artemis fra Brauron på Akropolis; hendes kult i Halieis krævede menneskeblod (men i kendt tid kun symbolsk, et par dråber).
Ved at fremhæve disse kvindelige guddomme får kvinderne legitimeret deres tilstedeværelse på Akropolis – det er i høj grad også kvindernes klippe; kvinderne dyrker ikke kun nyreligiøse guder (se første boks), men er også centrale i statens kult.

- κλάω**, fut. (kun med.) κλάσσομαι, vb. : græder
δείδω, aor. ἔδεισα, vb. : bliver bange
ξύναρπάζω, vb. : pågriber
μέσος, adj. 1-2 : på midten, midtpå
άνύω, vb. : er effektiv, gør færdig
Πάνδροσος, sb. 2 f. : Pandrosos, se boksen
440 **ἐπιβάλλω**, fut. ἐπιβαλῶ, vb. : kaster på, lægger på
ἐπιχέζω, fut. (kun med.) ἐπιχεσοῦμαι, vb. : kaster op på, brækker mig ud over
πατέω, vb. : går, spadserer; går på, træder på
ἰδού, adv. : se! (egt. imp. med.)
ξύνδέω, vb. : binder sammen
ὅτιῆ, konj. : fordi
λαλέω, vb. : snakker
Φωσφόρος, sb. 2 f. : Phosphoros, se boksen
κύαθος, sb. 2 m. : vinhæver, suppeske (de blev brugt, kolde, til at sætte på blå mærker)
αἰτέω, vb. : kræver, beder om
445 **παύω**, vb. : stopper, standser (nogen (akk.) i noget (gen.))
ἔξοδος, sb. 2 f. : vej ud, udfald, udflugt
Ταυροπόλος, sb. 2 f. : Tyre-trukken (se boksen)
ἐκποκίζω, fut. ἐκποκιῶ, vb. : plukker (hår) ud
- στενοκόκυτος**, adj. 2 : tæt-jamrende (om hår, der sidder godt fast, så man skriger, når de bliver trukket ud)
τρίχες, sb. 3 f. (mest kun i plur.) : hår
οἴμοι, interjektion : oh ve!
κακοδαίμων, adj. 3 : med dårlig guddom, ulykkelig, usalig
ἐπιλείπω, perf. akt. ἐπιλέλοιπα, vb. : holder op, dropper ud
ἀτάρ, konj. (mest i poesi) : men 450
ἥττητός, adj. 1-2 : burdende lide nederlag (m. gen. om den, man taber til; dat. om den, der lider nederlag)
χωρέω, vb. : går, bevæger mig
Σκύθης, sb. 1 m. : skythe, mand fra Skythien (nuv. Ukraine)
ξύντάττω, vb. : stiller op sammen
γιγνώσκω, fut. (kun med.) γνώσσομαι, vb. : erkender, får at vide
τέτταρες, num. 3 : fire
λόχος, sb. 2 m. : gruppe (mindre militær enhed)
μάχιμος, adj. 1-2 : kampdygtig
ἐξοπλίζω, vb. : bevæbner
ἀποστρέφω, vb. : vrider væk, vrider 455
bagom
ξύμμαχος, adj. 2 : allieret
ἐκθέω, vb. : løber ud

- σπερμαγοραιολεκιθολαχανοπωλῖς,
sb. 3 f. : sædekornsmarkedssuppe-
grøntsagssælgerske
- σκοροδοπανδοκευτριάρτοπωλῖς, sb. 3
f. : hvidløgsværtindebrødsælgerske
- ἔλκω, vb. : trækker
- παίω, fut. παίησω, vb. : slår
- ἀράττω, vb. : smadrer, slår i småstykker
- 460 λοιδορέω, vb. : håner, kritiserer
- ἀναισχυντέω, vb. : skammer ud
- ἐπαναχωρέω, vb. : vender tilbage
- σκυλεύω, vb. : tager rustningen af en
falden fjenden, plyndrer liget
- ὤς, konj. : hvor ... !
- πράττω, perf. akt. πέπραγα, vb. : klarer mig
- τοξικός, adj. 1-2 : buskytte-relateret; τὸ
τοξικόν: bueskytte-enhed
- οἶμαι, vb. : mener
- πότερον ... ἢ, konj. : om ... eller
- ἦκω, vb. : er kommet, kommer, går
- 465 χολή, sb. 1 f. : galde, 'kampgejst'
- ἔνειμι, vb. : er i
- ἀναλίσκω, aor. ἀνέλωσα, vb. : udbetaler,
bruger
- ἔπος, sb. 3 n. : ord
- πρόβουλος, sb. 2 m. : for-rådmand
- σαυτόν, pron. 1-2 (ikke i nom.) : dig selv
- θηρίον, sb. 2 n. : vilddyr
- συνάπτω, vb. : forbinder
- οἶδα, vb. (ureg.!!) : ved
- λουτρόν, sb. 2 n. : bad
- 470 κονία, sb. 1 f. : støv, sand, grus; her et
pulver, der blev brugt til at rense
med
- μέλε, sb. 2 m. (kun i vok.) : min ven
- πλησίος, adj. 1-2 : nær, som er ved siden af
- δράω, vb. : gør
- κυλοιδιάω, vb. : har et blåt øje
- ἀνάγκη, sb. 1 f. : nødvendighed
- σώφρων, adj. 3 : mådeholden, 'pæn'
- κόρη, sb. 1 f. : (ung) pige
- κάθημαι, vb. (kun i perf. med.) : sidder
- λυπέω, vb. : gør skade, generer
- κάρφος, sb. 2 n. : pind (her en slags
ordsprog: 'uden at blinke')
- σοφικία, sb. 1 f. : bistade 475
- βλίττω, vb. : tager honning
- ἐρεθίζω, vb. : gør vred
- κνώδαλον, sb. 2 n. : vildt dyr
- ἀνεκτός, adj. 1-2 : udholdelig
- βασανιστέος, adj. 1-2 : burdende
undersøges (ved tortur)
- πάθος, sb. 3 n. : tilstand, hændelse
- κραναός, adj. 1-2 : stenet; Κραναά ofte 480
brugt om Attika, Athen eller (som
her) om Akropolis
- μεγαλόπετρος, adj. 2 : stor-stenet
- ἄβατος, adj. 2 : ubetrædelig, ikke til at gå
(op) på
- ἱερός, adj. 1-2 : hellig
- τέμενος, sb. 2 n. : helligt område
- ἀνερωτάω, vb. : spørger
- πείθω, vb. : overtaler; (med.) adlyder
- ἔλεγχος, sb. 2 m. : argumenter
- ὤς, konj. : siden, fordi, at 485
- αἰσχρός, adj. 1-2 : hæslig, umoralsk,
forkert
- ἄκωδώνιστος, adj. 2 : ikke til at teste (egt.
om mønters lødighed ved at lade
dem ramme ned på en sten, så man
kan høre, hvordan de lyder).
- ἔάω, imperf. præt. ἔϊων, vb. : tillader
- μήν, partikel : sandelig
- ἐπιθυμέω, vb. m. gen. : begærer, ønsker
- σῶς, adj. 1-2 (opr. σάος) : sikker
- παρέχω, vb. : frembyder
- πολεμέω, vb. : fører krig
- κυκάω, vb. : rører rundt i (egt. om mæld,
der skal størkne); 'holder kog i'
- Πείσανδρος, sb. 2 m. : Peisander (se boks) 490
- κλέπτω, vb. : stjæler
- ἀρχή, sb. 1 f. : embede
- ἐπέχω, vb. : holder hen til; er opmærksom
på
- κορκορυγή, sb. 1 f. : larm, uro
- οὔνεκα, præp. m. gen. : for ... skyld

Peisandros var en almindelig politiker i Athen; han var ikke af fin familie og ikke særlig vellidt, og han blev ofte spottet i komedierne for korrupsion og fejhed. Men i januar 411 fvt. var han kommet til Athen fra flådebasen på Samos, hvor han var udstationeret, for at skaffe opbakning til et forsøg på at skaffe midler til krigen fra perserkongen, der siden skulle vise sig at indebære, at demokratiet i Athen blev afskaffet eller begrænset voldsomt ('de 400' og siden 'de 5000'). Revolutionen blev meget voldsom med mange politiske mord. Athen kom under enormt pres, men alt dette kender Aristofanes *ikke* til, da Lysistrate opføres; det er især derfor, man mener, Lysistrate blev opført ved Lenaier-festen omkring den 1. februar. Peisandros holdt sig til den radikale del af revolutionen ('de 400'), og måtte flygte til Sparta, da oligarkiet under ledelse af *Theramenes* blev udvidet til 5000 borgere.

καθαιρέω , <i>aor. akt. καθείλον, vb.</i> : tager, fjerner	καίτοι , <i>partikel</i> : og dog, alligevel
ἔρωτάω , <i>vb.</i> : spørger	ἀρέσκω , <i>vb.</i> : behager, finder accept og tilslutning
ταμιεύω , <i>vb.</i> : administrerer (om penge)	αἰσθάνομαι , <i>vb.</i> : fornemmer, føler, hører 510
496 πολεμητέος , <i>adj. 1-2</i> : burdende føres krig	βουλεύω , <i>vb.</i> : giver et råd; (med.) slår råd op, diskuterer
σώζω , <i>pass. ἐσώθην, vb.</i> : frelser, redder	ἀλγέω , <i>vb.</i> : føler smerte
σχέτλιος , <i>adj. 1-2</i> : elendig, sølle	ἐπανείρομαι , <i>aor. med. ἐπανηρόμην, vb.</i> : spørger igen og igen
ἀγανακτέω , <i>vb.</i> : er vred	γελάω , <i>vb.</i> : smiler, ler mildt
500 ποιητέος , <i>adj. 1-2</i> : burdende gøres	σπονδή , <i>sb. 1 f.</i> : drikoffer; fredsftale (fordi man udførte drikofre til guderne ved indgåelsen)
σωστέος , <i>adj. 1-2</i> : burdende reddes	στήλη , <i>sb. 1 f.</i> : stentavle med indskrift
τᾶν , <i>sb. (kun i tiltale)</i> : 'bedste ven'	παραγράφω , <i>vb.</i> : skriver ved siden af
δέομαι , <i>vb.</i> : beder om	ἡμί , <i>imperf. præt. ἦν, vb.</i> : siger. Ordet er sjældent uden for udtryk som ἦν δ' ἐγώ: 'sagde jeg' eller ἦ δ' ὅς: 'sagde han'
μέλει , <i>fut. μελήσει, vb. upers.</i> : det bekymrer, interesserer (m. dat. om den, der er interesseret)	οιγάω , <i>vb.</i> : tier 515
φράζω , <i>vb.</i> : viser, angiver	οἰμώζω , <i>vb.</i> : klager, jamrer
δή , <i>partikel</i> : da så, nu	πυνθάνομαι , <i>perf. med. πέπυσμαι, vb.</i> : hører, erfarer
ἀκροάομαι , <i>vb.</i> : lytter	εἶρομαι , <i>aor. ἠρόμην, vb.</i> : spørger
πειράομαι , <i>vb.</i> : prøver, forsøger	διαπράττω , <i>vb.</i> : udvirker, klarer (ofte i med.)
κατέχω , <i>vb.</i> : holder tilbage	ἀνόητος , <i>adj. 1-2</i> : tåbelig, tankeløs
505 ὀργή , <i>sb. 1 f.</i> : vrede, raseri	ὑποβλέπω , <i>vb.</i> : sender et blik
ἴσχω , <i>vb.</i> : har, holder	φάσκω , <i>vb.</i> : siger, påstår
γραῦς , <i>sb. 3 f.</i> : gammel kone, kælling	στήμων , <i>sb. 3 m.</i> : tråd
κρώζω , <i>aor. ἔκρωξα, vb.</i> : skriger hæst (som en krage)	νέω , <i>vb.</i> : spinder
πρότερος , <i>adj. 1-2</i> : tidligere, hidtidig	ὀτοτύζω , <i>vb.</i> : råber ototoi ('ve', 'jammer') 520
πρᾶος , <i>adj. 1-2</i> : mild, venlig	ἔξεστι , <i>vb. (upers.)</i> : det er muligt
ἀνέχω , <i>præst. imperf. med. ἠνειχόμεν, vb.</i> : holder op; (med.) holder ud (med gen. om dem, man holder ud, og akk. om det, man holder ud - en usædvanlig konstruktion!)	ὑποτίθημι , <i>aor. med. ὑπεθέμην, vb.</i> : lægger under; (med.) aftaler, laver en aftale
ἄττα , <i>pron.</i> : = ἄτινα, af ὅστις	
γρύζω , <i>vb.</i> : siger en lyd, mumler	

- ὁδός, *sb. 2 f.* : vej, gade
- 525 δοκεῖ, *aor. ἔδοξε, vb. (upers.)* : det synes rigtigt
- σώζω, *aor. ἔσωσα, vb.* : bevarer; (aor.) redder
- Ἑλλάς, *sb. 3 f.* : Grækenland
- συλλέγω, *vb.* : samler sammen
- ἀναμένω, *vb.* : venter
- χρηστός, *adj. 1-2* : nyttig, god
- ἀντακροάομαι, *vb.* : lytter til gengæld
- ἀντισιωπάω, *vb.* : er tavs til gengæld
- ἐπανορθόω, *vb.* : retter op på
- τλητός, *adj. 1-2* : udholdelig
- σιωπάω, *vb.* : tier, er tavs
- 530 κατάρατος, *adj. 2* : forbandet
- κάλυμμα, *sb. 3 n.* : skjul, tørklæde
- φορέω, *vb.* : bærer
- ζῶ, *opt. ζώην, vb.* : lever
- ἐμπόδιον, *adv.* : i vejen
- περιτίθημι, *aor. med. περιέθην, vb.* : lægger rundt om
- 535 καλαθίσκος, *sb. 2 m.* : kurv (til uld, der skal gøres til tråd)
- ξάινω, *vb.* : karter (uld)
- ξυζώννυμι, *aor. ξυνέζωσα, vb.* : tager bælte på
- κύαμος, *sb. 2 m.* : bønne
- τρώγω, *vb.* : gnaver, gumler
- ἀπαίρω, *vb.* : tager afsted
- μέρος, *sb. 3 n.* : del, tur 540
- κάμνω, *aor. ἔκαμον, vb.* : bliver træet
- γόνυ, *gen. γόνατος, sb. 3 n.* : knæ
- κόπος, *sb. 2 m.* : træthed
- αἰρέω, *aor. εἶλον, vb.* : tager, griber
- καματηρός, *adj. 1-2* : trættende, træls
- ἔνι, *vb.* : = ἔνεστι 545
- φύσις, *sb. 3 f.* : natur(ligt mod)
- χάρις, *sb. 3 f.* : ynde, elegance
- θράσος, *sb. 3 n.* : råhed, rådt mod
- φιλόπολις, *adj. 3* : by-elskende
- φρόνιμος, *adj. 1-2* : tænksom, klog

Korsang om kvinde- og mande-hadere (781 – 828)

De to halvkor synger imod hinanden om mytiske eller legendariske figurer, de mener er på hver deres side. – Mændene synger om *Melanion*. Myten om Melanion siger, at han levede ude i den fri natur; som regel er han dog sammen med *Atalante* og altså ikke rigtig kvindehader. – Kvinderne synger om *Timon*, der er en legendarisk menneskehader (ikke kun mænd!), der skulle have levet i Athen i 400-tallet fvt. Nogle moderne forskere betvivler, at han har eksisteret. Shakespeare skrev et stykke, *Timon of Athens*, om ham. – Ingen af historierne passer altså helt rigtigt; men det betyder ikke så meget – myter bruges meget frit og tilpasses ofte til det formål, fortælleren har, aldeles efter forgodtbefindende. Der er heller ingen modsætning mellem en legendarisk samtidig (*Timon*), eller en figur fra mytisk tid (*Melanion*) – grækerne kendte ikke til vores klare modsætning mellem myte og historie.

- μῦθος, *sb. 2 m.* : historie, myte
- 785 νεανίσκος, *sb. 2 m.* : ung mand
- Μελανίων, *sb. 3 m.* : Melanion
- φεύγω, *vb.* : flygter for, undgår
- γάμος, *sb. 2 m.* : ægteskab
- ἀφικνέομαι, *aor. ἀφικόμην, vb.* : kommer
- ἐρημία, *sb. 1 f.* : ensomhed
- ὄρος, *sb. 3 n.* : bjerg
- οἰκέω, *vb.* : bor
- λαγοθηρέω, *vb.* : jager harer
- πλέκω, *vb.* : fletter 790
- ἄρκυς, *sb. 3 f.* : net
- κύων, *gen. κυνός, sb. 3 m.* : hund
- κατέρχομαι, *aor. κάτηλθον, vb.* : går ned
- μῖσος, *sb. 3 n.* : had, uvilje

795	βδελύττομαι , <i>vb. pass. dep.</i> : føler væmmelse ved	πρόσωπον , <i>sb. 2 n.</i> : ansigt	810
	κυνέω , <i>aor. ἔκυσσα, vb.</i> : kysser	περιείργω , <i>perf. med. περιείργμαι, vb.</i> : lukker inde	
	κρόμμυον , <i>sb. 2 n.</i> : løg	Ἐρινύς , <i>sb. 3 f.</i> : Erinye, hævn gudinde	
	ἀνατείνω , <i>vb.</i> : løfter op	ἀπορρώξ , <i>sb. 3 f.</i> : brudstykke	
	λακτίζω , <i>vb.</i> : sparker	οἴχομαι , <i>vb.</i> : drager afsted	
800	λόχη , <i>sb. 1 f.</i> : buskads	καταράομαι , <i>vb.</i> : nedkalder forbandelser over	815
	Μυρωνίδης , <i>sb. 3 m.</i> : Myronides, athensk general med militære sejre i 450'erne.	ἀντιμισέω , <i>vb.</i> : hader til gengæld	
	τραχύς , <i>adj. 3</i> : hård, ujævn	γνάθος , <i>sb. 1 f.</i> : kæbe	
	μελάμπυγος , <i>adj. 2</i> : sort-røvet	θείνω , <i>aor. ἔθενον, vb.</i> : slår	820
	Φορμίων , <i>sb. 3 m.</i> : Phormion, en athensk general i begyndelsen af den pel. krig.	κρούω , <i>vb.</i> : slår, rammer	
805	ἀντιλέγω , <i>vb.</i> : siger til gengæld	σκέλος , <i>sb. 3 n.</i> : ben	
	Τίμων , <i>sb. 3 m.</i> : Timon, en kendt misantrop (men måske kun en myte ...!)	σάκανδρος , <i>sb. 2 m.</i> : kusse	
	αἰδρυτός , <i>adj. 2</i> : uden fast ophold	ἐκφαίνω , <i>fut. ἐκφανῶ, vb.</i> : viser frem	
	σκῶλον , <i>sb. 2 n.</i> : torn	κομήτης , <i>sb. 1 m.</i> : langhåret	
		ἀποψιλώω , <i>vb.</i> : river hår af, gør skaldet	825
		λύχνος , <i>sb. 2 m.</i> : lampe	

Lysistrate irettesætter mændene og tvinger dem til fred (1108 – 1188)

	χαίρω , <i>vb.</i> : er glad; χαῖρε: god dag	Διαλλαγή , <i>sb. 1 f.</i> : Diallage, 'Fredsslutteren'	
	ἀνδρεῖος , <i>adj. 1-2</i> : mandig; tapper	προσάγω , <i>vb.</i> : fører hen til	1115
	μαλακός , <i>adj. 1-2</i> : blød	Λακωνικός , <i>adj. 1-2</i> : spartansk	
	σεμνός , <i>adj. 1-2</i> : respekteret, autentisk, seriøs	αὐθαδικός , <i>adj. 1-2</i> : fræk, fornærmende	
	ἀγανός , <i>adj. 1-2</i> : mild, blid	ἀμαθής , <i>adj. 3</i> : udannet, uvidende	
	πολύπειρος , <i>adj. 2</i> : erfaren, som har prøvet meget	εἰκός , <i>adj. 3 (kun i neut.)</i> : rimelig	
1110	λαμβάνω , <i>aor. pass. ἐλήφθην, vb.</i> : tager, fanger	σάθη , <i>sb. 1 f.</i> : pik	
	ἵυξ , <i>sb. 3 f.</i> : vendehals, fugl brugt i magiske riter beregnet til at få elskere tilbage; charme	ἄγω , <i>vb.</i> : fører	
	συνχωρέω , <i>vb.</i> : mødes	ἴστημι , <i>aor. intr. ἔστην, vb.</i> : stiller	1120
	ἔγκλημα , <i>sb. 3n.</i> : kritikpunkter, klagepunkter	παρά , <i>præp. m. akk.</i> : hen til	
	ἐπιτρέπω , <i>vb.</i> : overdrager	γέρων , <i>komp. γεραίτερος, adj. 3</i> : gammel	
	ὀργάω , <i>vb.</i> : har lyst, er villig	μουσώω , <i>vb.</i> : formuser; (mest i perf. med.) er dannet	
	ἐκπειράομαι , <i>vb.</i> : prøver af (m. gen.)	εἶς , <i>num. ureg.</i> : én	
	οἶδα , <i>fut. εἴσομαι, vb.</i> : ved	χέρνιψ , <i>sb. 3 f.</i> : vievand	
		βωμός , <i>sb. 2 m.</i> : alter	1130
		περιρραίνω , <i>vb.</i> : besprøjter	
		ξυγγενής , <i>adj. 3</i> : beslægtet	

Panhellenske lege og fester – Det var ikke kun i Olympia, man holdt store sportslege for alle grækere. Den slags var der mange af, og Lysistrate nævner i sin tale udover de olympiske de såkaldte *pythiske lege*, der blev holdt i Delfi hvert fjerde år (alternerende med de olympiske, så de ikke kolliderede – som VM i fodbold og de olympiske lege i vore dage). Legene ved Thermopylai (*Pylaia*) var ikke helt så vigtige, men når Lysistrate nævner *dem* og ikke de to andre vigtige panhellenske lege i *Nemea* og ved *Isthmen* (begge nær Korinth på Peloponnes), skyldes det nok, at disse lege var under Spartas kontrol, mens *dem*, hun nævner, var mere autonome på denne tid. Lysistrate vil med sin fremhævelse af legene netop understrege, at der findes et fællesskab mellem grækere, hvor det ikke er den ene eller den anden side, der bestemmer, og hvor de fælles værdier kommer i fokus – ikke mindst guderne. Oven i det kaster hun lige det gamle tema med truslen fra *barbarerne* – et tema, grækere tit tager op, selvom de alle sammen forsøger at få perserne til at støtte sig imod de andre grækere. Trods dette misforhold mellem ideologien om græsk fællesskab og de realpolitiske kontakter til arvefjenden Persien er der dog noget om snakken: grækere *havde* en slags fælles identitet omkring sport og religion, og dertil kom deres fælles litteratur – især Homer, men også, på Aristofanes' tid, så småt de store teaterstykker, der fik premiere i Athen og så ofte blev opført andre steder af omvandrede skuespillertrupper.

Όλυμπία, *lok. adv. form Όλυμπίασιν, sb. 1 f.* : Olympia (se boks)

Πύλαι, *sb. 1 f. (plur.)* : (Thermo)pylai (se boks)

Πυθώ, *lok. adv. form Πυθοῖ, sb. 3 f.* : Pytho, det område, hvor Delfi lå (se boks)

μηκύνω, *vb.* : gør lang, udbreder

βάρβαρος, *sb. 2 m.* : barbar (se boks)

στράτευμα, *sb. 3 n.* : hær

Έλλην, *adj. 3* : græsk

ἀπόλλυμι, *vb.* : ødelægger

1135 **περαίνω**, *vb.* : fuldbyrder

ἀποψωλέω, *vb.* : trækker forhuden tilbage

τρέπω, *vb.* : vender

Περικλείδης, *sb. 1 m.* : Perikleidas, som det fortælles var den, der blev sendt til Athen for at få hjælp imod heloterne i Messene i 466 fvt. Athen sendte Kimon med 4000 hopliter; men de blev sendt hjem, fordi man i Sparta anså deres radikale synspunkter for farlige.

ικέτης, *sb. 1 m.* : person, der søger hjælp

καθέζομαι, *vb.* : sætter mig ned

1140 **ώχρός**, *adj. 1-2* : bleg

φοινικίς, *sb. 3 f.* : rød klædning (spartansk uniform)

στρατιά, *sb. 1 f.* : felttog

προσαιτέω, *vb.* : kræver, beder om

Μεσσήνη, *sb. 1 f.* : Messenien

ἐπίκειμαι, *vb.* : ligger på

σύν, *præp. m. dat.* : (sammen) med

τετρακισχίλιοι, *num. 1-2* : 4000

Κίμων, *sb. 3 m.* : Kimon, athensk officer og politiker

Λακεδαίμων, *sb. 3 m.* : Lakedaimon, Sparta

ὑπο, *præp. m. gen.* : af (om agens) 1145 (efterstillet, derfor er accenten rykket frem)

δηόω, *vb.* : hærger, plyndrer

πάσχω, *perf. πέπονθα, vb.* : er udsat for, lider

ἀδικέω, *vb.* : er uretfærdig, handler uret

πρωκτός, *sb. 2 m.* : anus, røvhul

ἄφατος, *adj. 2* : usigelig

ἀφήμι, *fut. ἀφήσω, vb.* : sender bort, lader slippe

κατωνάκη, *sb. 1 f.* : grov overklædning 1150 med kant af fåreskin

δόρυ, *gen. δορός, sb. 3 n.* : spyd

Θετταλός, *sb. 2 m.* : thessaler

ἀπόλλυμι, *aor. ἀπόλεσα, vb.* : ødelægger

έταῖρος, *sb. 2 m.* : ledsager, fælle, ven

Ίππίας, *sb. 1 m.* : Hippias, Peisistratos' søn og efterfølger som tyrann i Athen

ξύμμαχέω, *vb.* : kæmper med, er allieret

- 1155 **ἐλευθερώω**, *vb.* : befrier
χλαῖνα, *sb. 1 f.* : frakke
ἀμπέχω, *aor. ἠμπέσχω*, *vb.* : tager på
οὔπα, *adv.* : intetsteds (dor. = att.: οὐ πη)
ὄραω, *ep./dor. perf. ὄρωπα*, *vb.* : ser
χαῖός, *adj. 1-2* : statelig (dor. ord)
κύσθος, *sb. 2 m.* : kusse
οὐδέπω, *adv.* : heller ikke tidligere
ὑπάρχω, *perf. med. ὑπηργμαι*, *vb.* : tager initiativ
- 1160 **μάχομαι**, *vb.* : kæmper
μοχθηρία, *sb. 1 f.* : slethed, dårlighed
διαλάττω, *aor. pass. διαλλάγην*, *vb.* : bytter ud; laver en aftale; (pass.) bliver gode venner
φέρε, *interjektion* : kom nu!
ἀμές, *pron.* : vi (dor. = att. ἡμεῖς)
λῶ, *vb.* : er villig (dor. = att. ἐθέλω)
αἰ, *konj.* : hvis (dor. = att. εἰ)
ἔγκυκλον, *sb.* : runding (yppig form) - τῶγκ. = τὸ ἔγκ.; sammentrækningen er dorisk (attisk: τοῦγκ.)
Πύλος, *sb. 2 f.* : Pylos, en ø nær Peloponnes, Athen havde holdt besat i mange år
- ὄσπερ**, *pron. 1-2* : som, der. - τᾶσπερ dor. = att. ἤσπερ
δέομαι, *vb.* : har brug for (m. gen.)
βλιμάζω, *vb.* : mærker, hvor fed en høne er. - δδω er dorisk.
χωρίον, *sb. 2 n.* : landområde 1165
δεῖνα, *pron.* (bøjes kun i gen.): denne eller hin
τοίνυν, *partikel* : da så
Ἐχينوῦς, *sb. 3 m.* : Ekhinous, et sted i Midtgrækenland. - Ordet ἐχῖνος betyder 'munding på beholder'.
Μηλιεύς, *akk. sing. Μηλιᾶ*, *adj. 3* : Malisk. - Den maliske bugt deler Grækenland i to; Thermopylae ligger ved den.
κόλπος, *sb. 2 m.* : bugt; skød 1170
ὄπισθεν, *adv.* : bagtil
Μεγαρικός, *adj. 1-2* : megarisk, fra/ved Megara, en by vest for Athen.
σκέλος, *sb. 3 n.* : ben. - Her tales om nogle lange mure, der gik fra kyst til kyst ved Megara og spærrede for fri passage. De var af stor strategisk betydning.
σιός, *sb. 2 m.* : gud (dor. = att. θεός). Der tales om dioskurerne, Kastor og Polydeukes
λίσσάνιος, *adj. 1-2* : god (dor. = att.

Den doriske (spartanske) dialekt Aristofanes' egen dialekt var naturligvis *attisk*, men som alle andre grækere var han klar over, at man talte anderledes andre steder i Grækenland. Her i Lysistrate lader han spartanerne tale anderledes; men man skal nok være varsom med at tage hans dialektale leg for andet end netop leg – han har ikke kunnet gengive den *doriske* dialekt, man talte i Sparta, meget bedre, end en københavner kan tale vestjysk. Ikke desto mindre er der en række ting, han har ret i – og i øvrigt ved man heller ikke i nutiden meget præcist, hvordan man talte i Sparta; i Sparta var der ingen forfattere og de havde ikke den vane med at skrive alting op på sten, som man havde fået i Athen (man ved *rigtig* meget om, hvordan man talte græsk i Athen på Aristofanes' tid, ud fra indskrifterne). Spartansk dorisk var ikke et skriftsprog. *Lydligt* var tonen i dorisk dybere end i attisk – på dorisk havde man flere α- og ω-lyde end på attisk (f. eks. οὔπα i linje 1157 og τῶγκυκλον i linje 1162). 'Hvis' hedder αἰ på dorisk, εἰ på attisk (l. 1162). Men der er meget andet – f. eks. hedder 'gud' σιός på dorisk (l. 1171), θεός på attisk. Verber på -ζω på attisk kan ende på -δδω på dorisk (l. 1164). *Formmæssigt* var der også mange forskelle. F. eks. ender 1. p. plur. på -μες (l. 1149 og 1164); og infinitiven ender på -μεν (l. 1163) eller -ῆν (l. 1174). Det relative pronomen er tættere på den bestemte artikel end på attisk (τᾶσπερ i l. 1164). Der er også forskelle i de øvrige pronomener. *Syntaktisk* er forskellene på attisk og dorisk ikke *så* store endda. *Ordforrådet* er også fælles i det store og hele – men der ér forskelle. F. eks. svarer dorisk λῶ til attisk ἐθέλω (l. 1162), og dor. λίσσάνιος til attisk ἀγαθός (l. 1171). En kort præsentation af den doriske dialekt findes i ΒΑΣΙΣ ss.120-2. Men der er nu meget mere at sige end det, man kan læse dér.

	ἀγαθός)		
	διαφέρω , <i>vb.</i> : skiller ud		
	περί , <i>præp. m. gen.</i> : om, vedrørende		
	γεωργέω , <i>vb.</i> : arbejder i jorden, dyrker landbrug		
	γυμνός , <i>adj. 1-2</i> : nøgen		
	ἀποδύω , <i>intr. 2. aor. ἀπέδυν, vb.</i> : afklæder		
	κοπραγωγέω , <i>vb.</i> : bærer gødning (-ῆν dor. inf.)		
	γα , <i>partikel</i> : i hvert fald (dor. = att. γε)		
	τύ , <i>gen. τευ, pron.</i> : du (dor. = att. σύ)		
1175	ἀνακοινώω , <i>vb.</i> : deler, er fælles om		
	στύω , <i>perf. ἔστυκα, vb.</i> : gør stiv		
	νῶε , <i>pron.</i> : vi (to)		
	βινέω , <i>vb.</i> : boller	1180	
	γῶν , <i>partikel</i> : = γα οὔν		
	ἄμός , <i>adj. 1-2</i> : vores (dor. = att. ἡμέτερος)		
	Καρύστιος , <i>sb. 2 m.</i> : karystier, borger i Karystos på Eubøia		
	ἀγνεύω , <i>vb.</i> : er (religiøst) ren		
	ξενίζω , <i>vb.</i> : beværter		
	κίστη , <i>sb. 1 f.</i> : kiste, kurv		
	ῥρκος , <i>sb. 2 m.</i> : ed, løfte	1185	
	πίστις , <i>sb. 3 f.</i> : tiltro, pålidelighed, garanti		
	τάχος , <i>adv.</i> : hurtigt		
	ὄπα , <i>adv.</i> : hvorhen (dor. = att. ὄπη)		
	ταχέως , <i>superl. τάχιστα, adv.</i> : hurtigt		